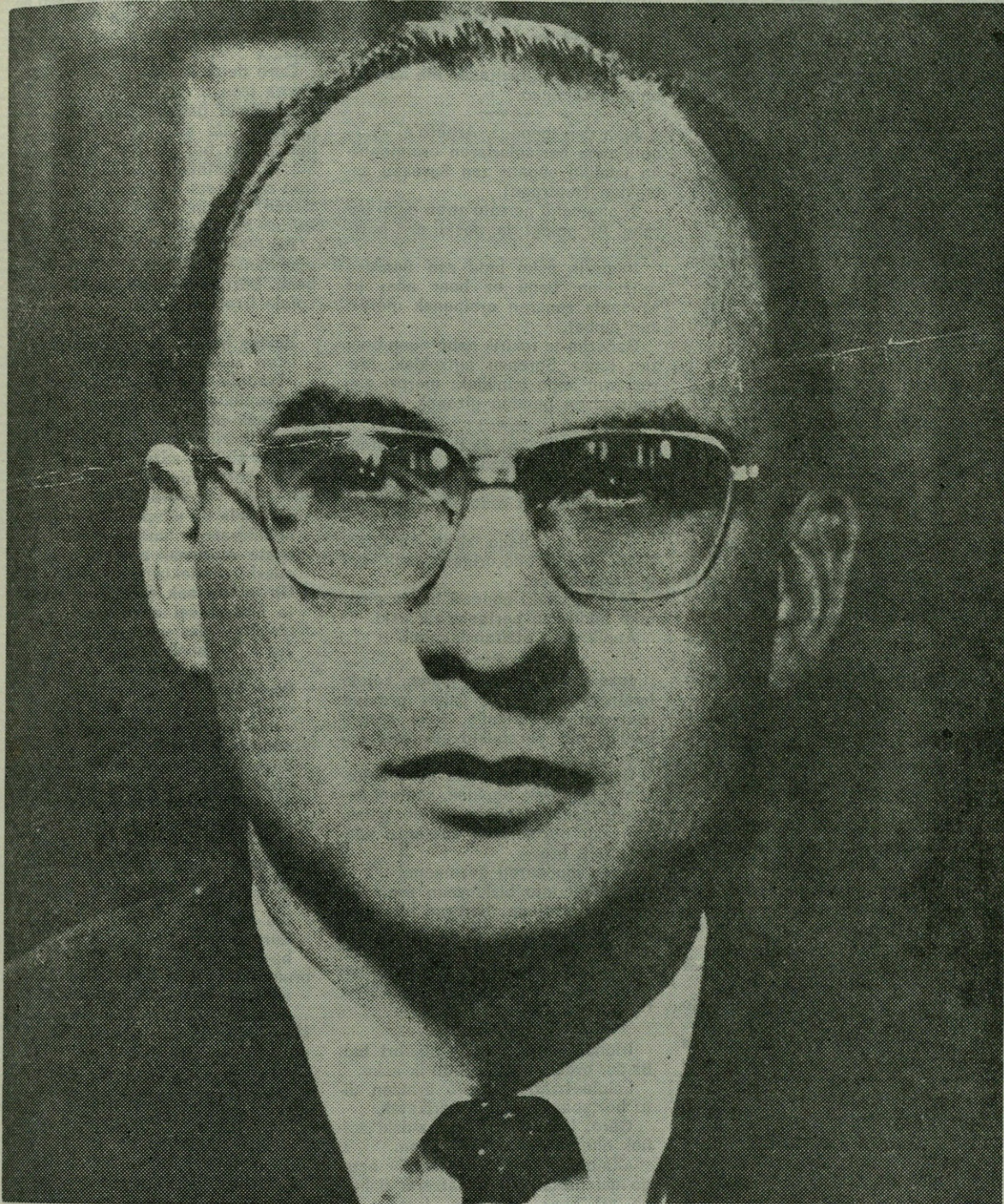

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 4 PEZETA

Oraifarte, izkutu ta ixillik zeukaten kontu bat, argitu egin digute orain. Partidu Errepublikatarrak nor izango ote zuan bere lendakari-gai datorren urteko auteskundetan?... Ala geunden zalantzan, eta orainxe izendatu dute partidu orren lendakari-gala izatekoa: Luis Etxebarria Alvarez, alegia, 47 urteko gizona. Mexiko'ko urian jaioa da bera, ta ango Unibersidade Askatuko Lege-ikasguan egin zituan bere ikasaldiak. Alderdi Errepublikatar onek duan indarra ta zabalera ikusiaz, oso erreza izango da, Luis Etxebarria jauna, urrango Lendakari-Alkira igotzea, 1970'garren urtetik 1976'garren urterarte.

Lendik kargu aundiak izan ditu Partidu Errepublikanoaren barruan. Ezierako Sekretaritzaz ere bere gain artua izan da; Aurren Gorde-Etxeak zabaldu izan ditu ta bederatziz seme-alaba ere ba ditu. Gobernazioko Ministro kargua ere artu izan du. Bere andrea, Maria Ester Zuno da ta Jalisko'ko alaba ala ere. Ikusten dezu bezela, aurrez ondo gaitua dator politika ta kirol saillean. Etxebarria jaunak euskal-jatorria du, Bizkai aldekoa, nunbait.

NUN-ZER

- OTEIZAK ARANTZAZUKO LANA BUKATU DU
Ugalde-tar Martin 12-garrenean
- ESKUARA ESKOLETAN
Jean Haritchelhar 4-garrenean
- Idazleen askatasuna
Gaztañaga 3-garrenean
- TXINA-SOBIETARREN MUGA
J. P. Brule 4-garrenean
- EGUTEGI BATUARI BURUZKO ERITZI BATZUK
X. Kintana 7-garrenean
- RIOJANO EUSKALDUNA
Eusko 11-garrenean

Jean Doneux Euskal-herrian

EUSKALKI BATETIK HIZ-KUNTZAREN EGITURETARA

Egia esan, askotan entzun izan dogu, Ameriketa-ko edo Alemania-ko hizkuntzalariak, euskera ikasi nahian, gure artera etorri dirala. Baina, gure Herrian izan den azkenengo hizkuntzalari ez da gure hizkuntza zaharra «ikastera» etorri; bere asmoa besterik zen. Jean DONEUX jauna, hau baita jakintsu honen izena, hizkuntzalaritzako bide berriez azter-lan bat guran Euskal-Herriratu zaigu. Lanbide interesgarri horretan Ondarru-ko herri polit eta zaratatsuaz aritu da. Zergaitik Ondarru-n? galdetu lezake norbaitek. Ba, hizkuntzalari honek dioskunez, ez omen du ajolik euskalki bat edo bestea hautatzea, Ondarru-ko edo Zegama-ko hizketa berezia aukeratzea. Edozein lekutako hizketa berezia astertuaz hizkuntzaren edo sistemaren estrukturak, egiturak agertzen direlako. Gure artean, «Txorierriko» edo «Goiherriko» hizketak larrutzen ba-ditugu, azkenean beti euskeraren funtsezko egiturak azalduko zaizkigu.

Ta Leuven-eko irakasle famatu honek, bere metodo bereziaren bidez ta Karmele Errotaetxe-ren laguntza baliotsuari esker, Ondarru-ko euskaldun bati galdetuaz, lan interesgarri honi hasiera eman dio. Hasiera diot, izan ere lan luze ta nekagarria da. Iru astetan jo ta ke jardun zuten, ta denbora horretan ia euskal-izenaren zati bat besterik ez zuten aztertu. «Euskera bateratu» bat egin nahi dugun garai honetan, ez al da benetan interesgarria honelako lan bati ekitea? Behar luzea ta nekoso da, noski; baina luzera fruitu ederrak eta sakonak emango lukena. Zenbat euskal-idazlek egiten ari diren batasun-lanentzat, laguntzaile ta osagarri premiatsua izango litzakela iruditzen zaigu. Jakina, beste euskalki batzuetan ere sartu beharko giñake. Baiña, guztion artean lan eder ta praktikko bat burutuko litzake.

Beraz, lan honen jarraipena gure eskuetan dago. DONEUX jauna, berak agindu zigunez, laguntzeko prest dago. Leuven-en diardun lanean, baina artuemanetan jarraitzeko gertu dago. Ekin egin dan ezker, jarrai dezagun.

BILBO-KO TALDE BATEK

JEAN DONEUX, LEUVEN'go IRAKASLEA

GATZ ETA PIPER

Sindikatu-Batasunak, elkarte askori eskerrak iristen du bere babesa ta aberastasuna; ta auxa da Egitamuan arkitzen ezteguna. Legearen laugarren atakan sindikatzeo askatasunak aurreneko lekuan agiri bear du, Nagusi ta langilleak beren antzekoekin alkartzeko eskubiea garbi jarri bear da lenbizi. (YA).

Aztartzeo degun Sindikatu-Legean, kontu auek ontzat eman bearrekoak dira: **Sindikatu buru-jabetasuna ta askatasuna langilleentzat; mailla guzietako ordezkaritza, eta lan-oporretarako eskubidea.** (Sevillako Banka, Bolsa ta Aurrezki Kutxa Probintziakoaren Gizarte-Saillak).

«España Económica»-k dionez, ura, telefonua, lur-azpiko trena ta autobusak garestitzeko bidetan dira.

«Elizak ezta bere ardurapeko lana, politikarako taldeak antolatzea; ezta Ekintza Katoliku barruan ere, onek Eliz-Artzaiekin alako artu-eman izan arren. Baiña Nazioko Edatzaille edo Propagandisten Elkarte Katolikua, beste zerbaite da. Onek, bai, **onek ekintzarako taldeak sortzen lan egin bear du;** ta talde auek aren arnasa ta eragiña izan bear dute. Izan ere, gizon bakarraren era-

giña ezta ezer talde tajutu ta antolatu baten aldean jartzeko. (Tarancon, Kardenal Lenenkariaren Adierazpenak).

Batikano aldean zurru-murru batzuek zabaldu dira: **jesulagunak Paraguay'tik bialduak izango ote diran-edo...** (Diario de Diarios).

Europako bide zabaletan **urtero 100.000 pertsona il-tzen dira.** Ta ezbear oietan galdutako gizonak, emakumeak alako lau dira.

Nazio Batuen eralguntzak **bearrezkoa du bere zuraje ta lan-bideetako azterketa sakona.** (Diario de Diarios).

Castiellak dionez: **Kokordatuaren azterketa ta berri-tze-lanak asita daude Aita Santuaren alkarizketan.**

Bizkaiko Industri-egoera, Iraillean, lengo ekintza ta goitasunean joan da. (Bilboko Industri Kamerak).

Españia'ko gazte ta aurren okerretarako makurrera, ezta odol-ixurtzekoa. **Beti ere besteren gauzak lapurtze-**

ko irrika agertzen da nagusi. (Españiako Erri-Iritxiaren Aldizkariak).

Españiarren %ko 89'k txartzat jotzen dute Txekoslovakia-ko lurrak errusitarrek jabetzea. Eta %ko 49'k, **Ipar-Ameriketako gudariak Vietnam-en guda egitea,** okerreko egintza dala uste dute. (Erri-Iritziaren Etxeko Galdekizunak emandako erantzuna).

Estadu Batuak, Laos'en, **ixilleko gudatea darabilte, Kongresuaren ezaguera ta baimenik gabe.** Estadu Batuak alde aretan, diruz erositako laostarren gudaroste bat sortu dute, CIA'k moldatutakoa ta gaurko arma berriez ornitua.

Bilboko **LIBURU-AZOKAN,** egun bat Euskal-Liburuentzako aukeratua izan zan.

Julio Baroja jaunak, bere osaba Pio Barojaren bizi-berri liburu batean ematekoa du. Liburu ori, Pio Barojaren eungarren urtea betetzen danean agertuko da. **Egun ori, 1972'garren urteko abenduaren 28'an izango da.**

Txapel-en omenaldian parte artu zutenak.

Amaika zer-esan ematen dun «Urtain»!

Oraindik eman bear ditunak gañera, Jaunak osasuntsu gordetzen badu.

Ogeitabatgarren kontrarioak, aurreko ogeien paradero berdiña eraman zun Madrid'en, joan da ostiral gabean. Iru minutuko bigarren saioa bukatzerik etzun izan.

Sokaz kanpora joan bear izan zun buruzpera, bere eun da zortzi kilorekin.

Bearko, «Urtain'ek» ondo arrapatu ezker!

Bezperan oso ona zan. Munduko txapelduna dan Joa Frazier'en kontra jokatu; beste lenen mallako bozealari askorekin neurtua.

Bezperan ori, ta burruka biaramonean, beste guztiak bezela... «pakete» bat.

Munduan ainbeste pakete zanik ere ez nun bereala sinistuko garai batean.

Ez «Urtain» baserrian ainbeste diru zanik ere ogeitabat gizon banakabanaka sallean erosteko.

Oraindik lur-gain ontan azaldu dan gizonik bizkorrena ta aberatsena «Urtain» da: danak erosten ditu, baserritarrek perian txal gazte bat erosten dun bezela.

Ori dek ori elementual

Ez nun uste euskaldunak ain exkax eta xixtriñak giñanik: ez nun uste inbiriak gure artean ainbeste-ko indarra zunik.

Ikusten ari naiz argi ta garbi. Oso naigabetua nago au dala-ta.

Baia «Urtain'ek» zuzen darama bere bidea. Aurrera dijoa, arkitzen ditun oztopo ta eragozpen danak gaituz. Eztunari eman nai izatea, ta dunari kendu nai izatea, bi iñuxentekeri dira.

Ta... iñuxente erruz dago gure artean.

Ogeitabat gizonak jo dute lurra. Beste ogeitabatek joko dute oraindik, ainbeste gelditzen badira beintzat.

Ezta samurra izango, noski, beste ogeitabat «pakete» mundu zear arkitzen.

«Urtain'ek» berak ere joko dula egunen batean?

Bai, gizona, bai! Gerta ditekene da. Arrixku ori beti dauka berekin. Puntutara irabazten edo galtzen baño seguruago ikusiko degu «Urtain» lurrean, norbaitek toki txarren batean zertakoak emanda.

Besteren kolpeak artzen ez ote dun jakingo, jende askoren kezka.

Madrid'en erakutsi du ederki artzen ere ba-dakilla, baia... orduan da sutuago gure gizona. Besterenak errez jasotzen ditu: min gutxi ematen diote, ta berak jotzen du-nak ezin arnasik artu. Or zegok koxkal!

Ziba bezela lurrean bueltaka, edo sokaz kanpora itxaperoaren antzera.

Arrituta nago zenbait jakintsu us-tekoren itzegiteko moduarekin.

Zer esanik ez zenbait periodisten idazteko tankerarekin.

Dana ba-dakite; bozeoan oso ententituak dira; bozeoak eztu berentzat ezkutu ta sekreturik, eta kintkeria besterik ezute esaten.

«Urtain» lokatza baño geiago ez-tute ixtimaten. Batere balio eztun burrukalaria da.

Eztauka (auk diotenez), kontua ta engañua besterik. Ez indarrak, ez kolperik, ez bozeorako tajurik... ezer ez!

Bat eztute asmatzen ainbeste jakinda. Obe gañera asmatzen eztu-ten.

Bestela, zeñiek burutu bozeoko «Alta Santu» aukin?

Len bozealari izan ziranak eta gaur bozealari diranak, asmatuta-koak esaten ari dira «Urtain'en» kontra.

Len beren izarrak egiten baizuten argi pixkat, eta orain «Urtain'en» izarrak itzali egin ditu, argirik gabe gelditu dira.

Ori dute pena; ori da eraman ezin dutena. Ezta au gaur goizeko gaitza, mundua sortu zan ezkerokoa baizik.

Zein da tabernariaren etsairik aundiena?

Tabernaria.
Zein da zapatero batena?
Zapateroa.

Ta... periodista batzuk zer toki-tan gelditu bear dute «Urtain» Europa'ko txapeldun izatera irixten ba-da?

Obe luteke andik aurrera letra bakar bat ez idatzi, obe luteke lan-tegiari alde batera utzi.

Nork sinistu bear diete ezer andik aurrera?

Nun gelditu bear dute len idatzi dituzten tentelkeriak?

Zertarako balio bear diote erabili duten pozoi ta benenoak?

Nik eztakit (ez nezake jakin), Europa'ko txapeldun izatera elduko dan ala ez.

Itxaropen osoa dedala ezin ukatu, oraingo bizimodua egiten dularik.

Ni «Urtain'en» lekuan banengo, ez nuke burrukaldirik egingo Euskalerrian; ezta Madrid'en eta beste toki-tan ere.

Guk eztegu merezi txapeldun bat etxean edukitzerik.

Kanpoko dana ona degu; etxeko dana txarra.

Atzerrian (extranjerian) aurrera joaten bada, orduan gozatuko da onerako; orduan izango da trebea ta berdingabea.

Emen dabillen artean tratalari bat besterik ezta izango; aurrekaldean jartzen zaion guzia erosten dun tratalari bat.

Gauden Erroma'ko txandari begira.

Il onen ogeitabigarren egunean Erroma'n da jokatzeakoa. Ogeitabigarren kontrarioa izango du an.

Amerikanoa au ere, itxurak diranez: brasildarra.

Aurrekoen martxa berdiña eramango dularokan nago. Oraingoan, zorionez, etxetik ikusteko eran izango gera: telebisioz baliatzeko moduan.

Ba-zan ordul

Oraindik asko daude indarrak bozeorako balio eztula esaten dute-nak.

Nik ez nuke lagun oberik artuko. Ditun bezelako indarrak ezpalitu, «Urtain'ek» aspaldi egingo zun «Poto».

Etzitun ogeitabat gizon eratxiko, eratxi ditun bezela.

Indarrak gabe eztago kolpe aundirik, eta kolpe aundirik gabe eztago gizonak lurreratzerik.

Indarrak gabeko bozealariak, ollaxkoak alkarri mokoka bezela ibili oi dira, burrukarik erabaki ezifilik.

Gizon bakarra izan da oraindik munduan amar arruako arri kubikoa esku batekin jasotzeko kapaz danik. Gizon ori «Urtain» da. Eztago besterik.

Munduko bozealari danak artu ditzatela nai dituzten ainbat illabete ta urte aprobak egiteko; arri klase orrekin entrenatzeko.

Ezetz jaso sekula lurretik bizkarrera.

Ortxe bai joka ditekela trabes ona.

Zer ikusi dauka onek bozeorako?, galdetu lezake norbaitek.

NERE BORDATXOTIK

Erantzuna: zer balio du indarrak gabeko bozealariak?

Zer ega egin lezake egorik gabeko txoriak?

Zergatik dira «Urtain'en» garaipen arrigarriak?

Dobleko gizona dalako; Jaunak aparteko indar, bizitasun eta korajea eman zizkiolako.

Joan dan igandez, Azpeiti'n, «Txapel» zana bertsolariaren oroimenezko jaialdia ospatu zan Soreasu antzokian (teatroan).

Bi omenaldi gertatu ziran egun be-rean. Au geiegi da, noski, erri bate-rako.

Jenderik asko bidu zan Soreasu antzokian, baia ez bear aña; ez «Txapel» zanaren oroipenak merezi zun ainbat.

Gañezka ta tokirik gabe egon bear zun legez Soreasu antzokiak. Me-rezi zun ango jaialdiak; merezi zun gogoratzen gendun gizonak.

Zazpi bertsolari ziran an kantatu zutenak. Ara zeintzuk:

«Uztapide», Gorrotxategi, «Xalbador», «Mattin», Lizaso, Agirre ta Lazkano.

Ondotxo geiago ziran kantatze-koak; augatik edo origatik, lauk «po-to» egin zuten.

Baia, jaunak, egunari berea emateko bildu zan bertsolaririk aski. Andik gora etziran komeni.

Joxe Mari Iriondo jauna, Loiola Irratiko (Erradioko) izlari prestua izan zan gai-jartzalla. Joxe Mari'k ba-daki nun darabilkin eskubiko es-kua.

Oso buruz jokatu zan bere egite-koan. Dotoreak, egokiak, komeni bezelakoxeak, izendatu zitun gaiak. Bai zazpi bertsolariak sustantzi ede-rra atera ere.

Ango jendearen gozamenal! Irurogei kilo bizkarrean eramate-ko almena dunari berreun kilo jarri ezker, lurra jo bear, nai ta ez.

Bertsolari jaialdi askotxok bear dan luzimenturik izan ezpadute, one-txegatik da: bertsolarieri gai egoki-rik jartzen asmatu eztutelako.

Iriondo jauna gaztea da, ori bai. Ba-du, orde, eskarmeturik asko.

Loiola Irratiak urtero eratzen di-tu bertsolari gazteen sariketarik.

Gero, Iriondo jaunak, ba-daki zei-ñiek nundik egiten dun erren.

«Xalbador'eri» ta «Mattin'» ezta-go gai berdiñak izendatzerik bakar-ka ari bear dutenean. Itxaso ta mendia bezela dira.

Jakin egin bear zeñi zer janari eskeñi.

«Xalbador» giartsu, sakon eta ma-mitsua da.

Au jakiñik, al dunik etekiñik one-na atera lezaieken gaiak jartzen ale-gindu bear du kargu ori artzen dun gizonak.

«Mattin», bestalde, jostalari ta parre-eragillea da. Neurriko zapatak eman bear zaikio ofietara entzuleak gozatuko badute.

Au egiten jakin zun Iriondo jau-nak.

«Txapel» zanaren emaztea etzan jaialdira azaldu.

Ba-zekin aurrez tratu txarra pasa bearko zula; negar iturri izango za-la. Etxean gelditzea erabaki zun. Legezko jokabidea.

An ziran semeak, an ziran famili-koak, amaren utsunea betetzeko.

Jose Salaberria jaunak eskeñita-ko esku-erakutsia, Donosti'ko Turis-mo Etxeak emana, «Txapel'en» se-me zarrenak jaso zun, txalo burrun-dara erdiragarri baten artean.

«Uztapide» adiskide zarrak kan-tatu zun bertso baten bukaera one-latsu izan zan:

«Gu galtzen geranean, akabo Eus-kalerriko bertsosak».

Gertatuko ote da olakorik?

Eztakit orixe, baia oso kezkatu ja-ri nintzan entzun nunarekin batera. Gaurko gaitzia ezta atzoko gaz-tedia. Zar kutsu aundia arkitzen du bertsotan zenbaitek.

Lengo molde danak urratu ta pus-katu nai lirake gabetik goizera.

Lortuko dute, noski, molde za-

rrak desegitea. Ordañez oberik sor-tuko duten ala ez jakin bear da.

Bertsosak eta bertsolariak galtzen diran egunean, zatirik onenetako ba-ten paltan geldituko da Euskalerria. Lorerik gabeko jardin antzu bat be-zela.

Gure denbora joan samarra dago. Geroa izango da testigu.

Zugaitzik gabeko basoa, ontzirik gabeko kaia bezelatsu da. Euskal-dun azken bertsolariak bere azken bertsoa kantatzen dunean, «erri bat izan zan», esan bearko dute, ori ger-tatzen dan uanean biziko diran eus-kaldun bakarrak.

Azpeiti'ko jaialdiaren bezpera egunean, azaroa'ren zortzigarren ga-bean, bertso auetxek kantatu nitun Loiola Irratiaren bidez:

Bertso nereak, kanpoetara irten zaitezte barrendik, «Txapel» maitea, ondo dakigu, aldendu ziñan gugandik. Jaunak otsegin zizun garaian ezkuta ziñan emendik, baia sinista zazu gureztat bizi zerala oraindik.

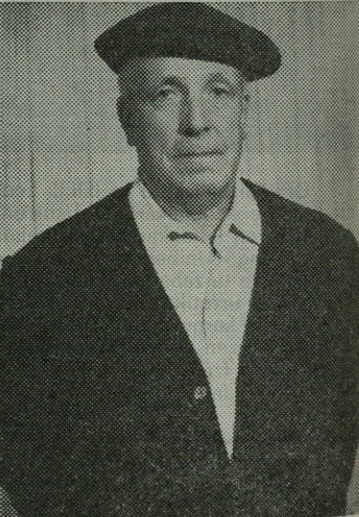
«Txapel» da «Zepai», izen bi oiek, ni lilluratzin ninduten, triste zeudenak alaitzen zuek ederki zendekizuten. Gu gaztetxoak giñan artean; ta biok sasoi zenduten, amaika bider gozatua naiz zuen bertsosak entzuten.

Egun batez zu ixildu ziñan, orain besteak kantari, seme zintzoak aitormen ona ematen dio aitari.

Zure gorantz azpeiti'n kantuz gaur zazpi bat bertsolari, zuk bein aldatu zendun arbolak ba-du frutua ugari.

Jendeak gogoz jarraitzen dio jarri zendun bide orri, egin zenduen guziagatik bai zerala txalogarri! Zure utsuna tristea baia ba-degu zerbaite pozgarri, oraindik ere bizi dirala euskera ta Euskalerri.

Aurretik «Txirrita», «Gaztelu» ta «Frantsesa» izan ziran nik ezagutu nitun bertsolariak.

TXAPEL, bertsolaria.

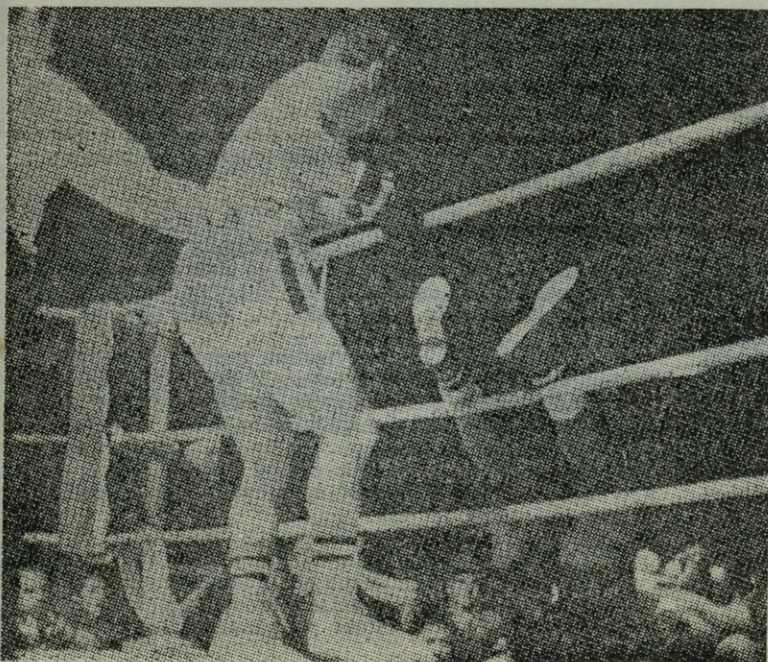
Aiek il ziranean, «Txapel» eta «Ze-pai» ziran ordezkioak, Euskalerriko ainbat plazetan.

Geroztik berebiziko xuxperraldi bat sortu zan gure lurrean. Gaur, zorionez, amalau-amasei bertsolari gazte daude iñorako lotsarik ezute-nak: nunaitan burua goien erabili lezatekenak.

Au da nere galdera: Aurreko zarrak bideak urratu ez-palituzte, izango al zuten jarraitza-llerik?

Baia... alperrik ari naiz, noski. Ezer onik ezta lengo zarrak egin-dakorik, gaurko gazte askotxoren ustez.

Basarri

Urtain, ipar-amerikatarra skatik kanpora bota zuanean.

Indarkeririk-eza Gandhi'ren buruan

«Okerrari ez laguntzea, ontasunari laguntzea bezin bearrekoa da gizonarentzat. Nik nere erritarrei au erakutsi nai izan diet: Indarkeriari laguntzeak gaitza geitu besterik ezuala egiten. Gaitz au, indarkeriara irau-arazten duan ezker, indar-bide guziak utzi egin bear dirala».

«Langilleak, bere indarrak konturatuta, indarkeri guzia baztartzan dutenean, orduantxe bukatuko da morrontza-katepea. Langilleak al-kartuta egonik, eta edozer sakrifizioetara erabakia jartzen dan uanean, bere garaipena eskuan du, naiz ta bere zapaltzailleak gogorrak izan. Langilleak BAI uste duanean, BAI esan dezakeala, ta EZ esan dezakea ikasten duanean, lana nagusi ta dirua morrore egiña geldituko da. Alperrik dirudunak txispa, metrailleta eta gazak izango dituzte beren alde. Langilleak, bere giza-mailla gordeaz, «EZEAN» irauten badu, dirua aul geldituko da aren aurrean. Lanak ezta mendeku-be-rrik. Naikoa baitu langilleak bere bularra bala-aurrean zabal agertzea. Azkenetako «EZEKO» erabakiak irabaziko du jokia».

«Askatasuna, gorrotorik eta odol-izurtzerik gabe iritxi bear da». «Indarkerigabea, naiz kartzelan egon, naiz kanpoan libre, garaipenaren jabe da beti. Norberak bere burua eskeintzea, besteak opaltzea baiño askoz goragoko lana da».

«Indargabearen eta erresistentzi zibilla edo erri-etsiketaren lana ta izatea, eztira berdiñak. Indarkeririk nai eztuana askoz aurrerago dihoa bere eñean. Onak ezta etsitzen EGIA billatzen; eta billaketa onak ematen dio askoz indar ausdiagoa. Baiña billaketa au, indarkeri-biderik gabe burutu bear da».

INDARKERIRIK GABEKOAREN JOKAERA

- Ezta asarratzen.
- Etsaien amorroari pakez erantzuten dio.
- Berak ezta gogorkeriz erantzungo; baiña etsaiak asarrez sututa agintzen ditenean, ezta bere borondaterik aienara makurtu bear.
- Lotzen ba-dute, bere espexteratzea ta ondasun- galtzea, onez eramango ditu.
- Bere kargu utzi dizkioten gauzak, eztitu ifioiz ere utziko, naiz-ta aiek gordetzeak bizia galtzeko oria sortu.
- Edozein itz zorrotz eta mingarri, bere baitan itoko du.
- Ezta deadarrik egingo; ezta bere oinarrien kontrako itzik atekarako.
- Agintari txarren bati erasoka datozkionean, au gorde egin bear du beretarren eskutatik.
- Nere asmoa, iru iraulketa edo erreboluzio egitea da.
- Lenbizi, biotzak aldatu nai ditut.
- Bigarren, bizi-aldaketa bat iritxi nai nuke.
- Azkenean, gizartearen zurajeak eta antola-giltzak aldatu nai ditut.
- (Camille Devret'ek bere «Gandhi, aren burutapen eta eñiak» ize-neko liburuan esaten dituanak).

ZUBI BAT

Errexena egin det, Tituloa ipiñi diot asteroko artikuloni. Zer esan nai detan, edo obeto oraindik, zer nai nukan esan, ba dakit. Baña esaten asmatzea ez da errexena.

Konpromisotik irteteko aukerarik onena beste edozein gai erabiltzea nuke. Milla gai daude. Baño ez. Titulo orrekin —ZUBI BAT— zer esan nai nukan azaldu bearra daukat.

Igarian ikasteko uretan sartzia añakorik ezda. Murgil egiñaz asi nadin. Eta baita auxe deadarka. ¡Zubi bat egin dezagun aldan laxterren!

Bai. Berandu izan baiño lenago, borondate oneko gizonak zubi bat egin dezagun. Zubi bat bear degu Euskalerrian.

Ni ez nago batere Marcuse-tar gazteakin. Marcuse-k gutxi gora bera auxe dio, edo beintzat askotxok auxe entenditzen diote. Zaarrok munduaren prolemari ez diogula batere soluziorik eman, eta gu, zaarrok, zearo bazterreratuak bear degula izan. Gure iritzi eta asmo guzi-guziak beti-betiko zearo zapalduak.

Bide ortatik Aprika edo Amerika basoetako lege-etara goaz zuzen-zuzen. Indar geiena duan basatia guzien jaun da jabe. Eta ixillik gero danak. Ixillik.

Zenbait gaztek bide ori artzen dute. Garbi ikusi zan joan dan urteko Prantzi-ko esturiente uelgatan. Norbaitek esan zuan. Paris su-auts biurtu bear zala. Jakintsuak dioten bezela paleolitiko-ra, gizonaren arri-aroko denboretara berriz bueltatu bear omen da. Utsetik asi, berriro.

Gezurra dirudi, baño gaurko egunetan onelakoak entzuten dira. Nik ez det uste orrelako asmorik gure artean inortxok duanik, baño baliteke, eta komeni da gaur egunian zenbaiten ideak nundik dijoazten jakin-eraztia. Bada ezpada ere. ¿Nork daki?

Lengoko batian nion bezela, gaurko zenbait gazte totalitario utsak iruditzen zaizkit.

Beren ditadura jartzeko amorratzen daudenak. Eta nik, eta nerekin beste askok, ditadurarik ez degu nai. Ezta gaztearen ditadura ere. Ez litzakela gozoa izango iruditzen zait.

Alkarrekin itz egitiak balio duala pentsatzen det. Besterik ez bada, zaarrok asko-ikusiak gera, eta esperientzi orrek zer edo zer balio du.

Gaur munduan gertatzen ari dan galbiderik aundiena gizonak bakartu, eta guztiz bazterreratuta bear ori da.

Inkomunikazioa. Itz au ipiñi detan bezela esan bear da. Ez det beste erarik arkitzen. Inkomunikazioa.

Orregatik esan det asiera asieratik zubi bat bear degula al dan laxterren. Zubi bat.

Gure Euskalerrian batez ere. Gerra aurreko eta gerra ondoko jenerazioak zearo inkomunikatuta gaude. Eta inork ez du pentsatzen ortik zer galbide ikaragarri datozen.

José de Artea

KEZKAK

Idazlen askatasuna

GAZTAÑAGA'K

Dagonillaren erdi-aldera zabaldu zan Txekoslovakia'ko albistari edo berri-emaile talde baten deadarra. Ba-dute alkarte bat «Izpar-idazleen Alkartasuna» edo onelako zerbait deritzona ango «periodistek».

Larria eta garrantzi aundikoa iruditu zait. Eta ez da angoa bakarrik arazo au. Beste toki asko-askotakoa ere bai, noski. Orregatik eman nai izan dut euskeraturik.

Gainera, askatasun-giroan bizi diran errialde ta nazioetako idazleek egin dieten deadarra da. Ez al da bidezko, euskeraz ere zabaltzea gure errian?

—★—

«Dagonillaren 21'ean illeta-egun beltza igaroko du gure erriak. Askatasunean itza ateratzea eragotzirik daukagu. Praga'n dugun «Alkartasuna» ere debekatzeko zorian dago. Gure kideko ditugunez, munduko izpar-idazle guztiei bidaltzen diegu deadar au: ito digute gure itza, gure izparringi eta irargintza zearo morroilotu dizkigute; bainan ala ere guk gure erriaren ondoan jarraituko dugu, gure udaberriko ames bikal-nei atxiki eta loturik.

«Beren langintzako giza-legea saldukeriz oinperatzen duten jendeak, atzerri artzaren morroi jarri dira. Erri-iritzik oso urriti dagoenak dira izpar-idazle edo periodista oiek; oraingo gora-bereizumua ateratzen ari diranak, beraiek gora igotzeko eta besteel ordainak emateko; izan ere, ain laburra izan zan berritu-al-dian, gure erri-indarrek baztatu egin bait-zituzten euren langintzatik.

—★—

«Izpar-idazle auek zearo bildurturik dagoz etorkizunerako, beren gezur-aren azpian beren izenik ipintzen ez ausartzeraino bildurturik. Ondo dakite, aldeaz aurretik galduta dagon jokuan sartu dirala. Guri dagokigunez, zai gagoz eramapen aundiz; sozialismu-ari giza-arpegia emango dion burrukari ekin-ordua etorri zai gagoz.

«Bainan ez gabiltza ametsetan. Oraingo egoera au luzatu diteke beste bost, beste amar urte. Ez dezake, ordea, beti irau. Ez diteke «Estdu» bat zuzendu, gutxieneko neurri batean berenik erriak jarraitzen ez baldin badio.

«Gure langileak ez dira geiago iruzurrez lilluraturik geldituko. Ez dute jarraitu nai oraingo bidetik; langileek beraiek bai, iruzur egiten dute URSS'era bilaltzeko gaietan. Bestalde, erriari gero-eta geiago laguntzen diote galga-lanean edo uzkur egiten (resistencia pasiva).

—★—

«Gu ez gera, ez sozialismo-zaleen etsai, ez sobietarren arerio. Abertzaleak gera gu bero-bero.

«Saldukeri egin digute gure buruzagiek.

«Ondo oartzen gera zeinen larria eta garrantzizkoa dan gure nazioek arpegi-eman nai dieten egoera.

«Gure etorkizuna ez dago gure burrukaren arabera bakarrik; baita biar edo etzi Mosku'n gertatuko da-

naren arrixkuan ere. Goitik beera egiten zaigun zabalkunde edo» propaganda oficial» orrek ez digu sinistarazten, ez gaitu itxutzen.

«Sartaldeak garbi ikusten ditu gauzak, gure jokabide zuzenaren alde ateratzen dan ezkerro.

—★—

«Ez da naikoa kaisarkeria auzitara eramatea, aldi berean sobietarren kaisarkeri edo imperialismoa ere —danetan gogorrena eta basatia— errudunen aulkira eramaten ez baldin bada.

«Guk ez dugu kapitalkerizko egoerara itzuli nai; guk nai dugun agintekera edo gobernu, erri-agintezkoa da, gizartekoa, aurreralaria, gizakioa.

«Zapalketa geiagoren zai gagoz; eta gutako geienok idazlaritza uztera beartuko gaituzte aldi baterako. Ala ere etorkizunaren itxaropenen jarraituko dugu.

«Ez gera zoratu, indarkeririk basatienari indarrez erasotzea gure erriari eskatzeko. Orain-oraingo ez du gu aldaketarik itxaro. Bainan utzi dezaigutela etorkizun oboaren itxaropenari eusten.

—★—

«Egizko askatasunean bizi dan mundu-aldeko gure lankideak ez dagoz, noski, sozialismo berri eta gizakioagoaren billa darabilgun burrukan guri laguntzera beartuak. Bainan serbitzu aundia egin dezaigukete, gure errian gertatzen diranak, diran bezala esanaz; ori babes aundia litzake guretzat.

«Bukatzeo, mundu guztia-aren aurrean aitortu nai dugu argi eta garbi, Txekoslovakia'ko jende ikasiek egindako deadar onekin zearo alkar-turik gagozela.

«Gogorreen beartu gaitzakete ixiltzera, bainan muduan ez da indarrik, PENTSATZEKO ASKATASUNA KENDUKO DIGUNIK».

Gereño'ri idazki irikia

Euskaltzale zintzo:

Euskal lanak irakurtzen aasten geranian sarri arkitzen gera ala-moduko esakun batzuez. Onela gertatu zait «Anaitasuna», Jorralda'k 15 garreneko zenbakian zure lan batean diozunarekin. Ez det gogozko eztabai-detan jardutea, baiñan zure esakun orrek zenbait adiminetan nasteborrasteren bat sortu lezakeala-ta, gauzak argitzearen, bijoazkitzu itzok.

Ala diozu: «Txillardegik» esaten dau bere liburu batean, eta arrazoai aundiarekin «euskotarrak» itz hori madarikatu behar dogula. Itz hori asmatu da euskera ikasi nahi ez daben gizon alperrek justifikatzeko. Ez doguz behar «euskotarra», euskaldunak baino».

Orain, zuk aitatzen dezun jauna ta ni, egi garratz batez arkitzen gaituzu, geiegi dagoala gure artean euskerarik ez dakitenak. Orixe ber-bera gertatu zitzaion «euskotarrak» itza asmatu zuanari; erreallitate negargarri orretaz jabetu zala. Eta jaun orrek, ongi dakizute jaun biok, borondate onenaz berezitu nai izan zuen. «Basko» edo «vascogado» itzeekin berezitu bear al zituen? Ez al zan egokiagoa, batezere euskeraz egiten zutenentzat, itz egokigo bat erabiltzea? Ba, itz ori asmatu zuan.

Eta orretaz gainera ez zuen asmatu «euskera ikasi nai ez duten alperrek justifikatzeko». Ezjakinak ez zeratez, ongi ere dakizute, itz ori asmatu zuenak «euskotar» gertatzen zala eta euskaldun izateko gogoa izan zuela. Eta «alperrek» justifikatzeko itz ori asmatu ez zuelako euskera ikasi, landu ta gauz asko erakutsi zizkigula berria zitzaion mintzaira.

«Ez doguz behar «euskotarrak» euskaldunak baino». Orrela ba-litzake biar, nere poza! Zoritzarrez ez da orrela. Zuen baimenaz, uste det negargarrikeri ori gertatzen dan bitartean itz ori ez degula zergatik madarikatzetik. Berez, danak euskaldun biurtzen diranean, berez ere, diot, ilko da «euskotar» itz ori. Bitartean, nigatik azke zerate, gogo ba-dezute, «vascogado» itza-reen berezitu.

Euskotar izatetik, beren lanaz euskera ikasi ta euskaldundu diranen aurrean txapela kentzen det, eta zorianak demaizkiet, biotz-biotzez. Ba-da meritul!

Baiñan iduritzen zait gauz asko «madarikatzen» ditugula xistemaz. Biotz-biotzez diot ere. Olakok eta olakok olako esan ba-dute, guk, alako galararik, alako esango ditugu, zeatz ezberdin besteengandik. Eta onengatik, sarri gertatzen dagazteare n arinkeriz barratu diran zenbait esakera, gerora damututa, itzez ez ba-da, egintzaz beñepein zearo itzulipurdikatzea. Onela neolojismokeri, folkloerikeri, purismokeri, abar eta abar.

Adibidez, ain zuzen aitatzen dezun jaun orren esanakaz. Ongi dakizu «puristen» aurka eragin zuan kan-paña. Irakurtzen al dituzu, orain, bere lanak? Irakurriko zenuen bere azkeneko nobela. Esaidazu, orain, nun gelditzen diran berak zigortatutako zenbait purista, bere oraingo bere purismoaren ondoan? Eta ez nago orrekin asarre, bada izkuntzak aurrera egin bear dute, ez atzeraka.

Gauzok, eibartar adiskide batek kontatutako gerta-era bat datorkit burura Eibar, en bai omen zan guda au-

rretik sozialista amorratu bat, beti lenengo maillan zebillena. Guda etorri zan ta galtzea tokatu zitzaion, ta bere gora-berak igaro. Adiskide batzuek egin zituen, eta itzuleran tallertxo bat altxa zuten. Langillak ta saiatuak, goraka joan ziran ta gaur industri aundi baten jabe dira.

Egunen batez, bere adiskide zar eta orduan bere langille batek galdetu omen zion:

—Aizak. I aintziñan itzan bezelakoa-ta, gaur nolaz ukatzen diguk lan-sariak igotzea, ta orretzaz gainera gure gainean egote aiz beti?

—Ahl! adiskide-erantzun omen zion— Oso errexa. Len langille bezela pentsatzen nikan, gaur ugazaba bezela.

Ara gizon bat tolesgabea, esan leialekoa.

Danak ez, baiñan batek baiño geiagok, eibartar onen leialtasuna baluteke, ta galdetuko ba-genieke ea lenago orren antipurista ziranak, ea orain puristak zergatik, ziur auxe erantzungo ligutekeala:

—Ahl! adiskide. Antziñan euskera arloan beartsu bat nintzan, eta ezin eraman izaten nuen euskera alorrean aberats ziranen arrokeria. Aien aditz sintetikoak eta lagunduak, transitiboak eta intransitiboak erabili bearral. Beti presumitu naiaz erriaren esakera jatorraz, eta mendietako txaboletan gordetzen ziran itz zaarraz. Motx, ezin nintzan iritxi mail orretara... Erremindua nengoen.

—Baiñan gaur besterik da. Liburutegia ongi betea daukat euskal liburiaz. Lan egin det latz, eta lanak aberastu egin nau. Orain, euskal-aditzen gantz ederrez ornitua daukat giltzurdiña. Adimen-ganbara esakera zaarrez eta itz jatorrez gainezka daukat. Orain, esatebaterako, paternalista ere izan ninteke, esanaz: Adizu, jaurti zazu «pentsalari» deritzan kobrezko txanpon ori, ta ordainez ar zazu «pentsatzaille» deritzan urrezko beste au. Orduan, euskera alorrean, beartsu bezela pentsatzen nuen, orain nagusi baten eran. Oso errexa konprenitzen.

Goazen aurrera. Eta neolojismoak, asmo onenaz burua nekatzen jardun bearrean, akeitetxean musean jokatzen igaro izan ba-zuten, zer ez ote zituzten jaun oiek entzun bearko egun? Ortxe-ortxe bizirik larrutul!

Eta bukatzeko, ez paternalista bat bezela, baizik zure adiskide izan nai lukean baten asmoz, auxe: Geitxo aitatzen dezu Mari Gaizto. Zuk jokabide bat dezu, ta sinistu nai det asmo zintzo ta leialaz zabiltzala. Jarrai zazu zuzen zure bidetik, baiñan Anboto azpitik igarotzean utzi zaiozu pakean. Mari Gaizto'k gela bat dauka betaurrez bete, ta oiugingoz bazenio edozein kolorekoa eman lezaizuke, ta gero guztia zearo bestaldekoa ikusi. Mari Gaizto'k ez bai-du indarrik, zure iritzi-esteen pekatuak aitortzera joan bearrean, etxeak aitortzen ba-dizkiotzu. Eta batezere aitortzen ba-diozu besteak ere zu bezela, fede onez dabilzala.

Ortik aurrera geroak esango du nork zuen arrazoi. Bosteko ori.

URRUZOLA TAR ESTANIS
"UXOLA"

Zeruko Argia

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Naparroko-Kantauriko ta Aragolko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22. Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22. Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Urtekoa 190 Pta.
Atzerrian 265 »

Aldez artu nai bada, galdetu.

ESKUARA ESKOLETAN TXINA-SOBIETARREN MUGA

Eskuaren ikaskuntza zertan den eskoletan jakiteko, izan gira Haritschelhar jaunaren mintzatzen. Jaun hori, iragan uztailan dotor pasatua, mintzaira-erakasle da, bereziki espaiolaren eta eskua-
rarentzat. Bertzeak bertze, Bordeleko unibertzitatean erakasten du eskuara.
Artikulu huntan berak argitzen gitu: erraiten dauku zertan giren orai gure eskola haundi eta ttipie-
tan, eskuarari buruz.

Emeki emeki bainen segurki ari zuaku sartzen eskuara eskoletan. Ez dugu espantu egitekorik. Halere erran behar dugu goraki ikas batasuna sortuz geroz egin diren aintzi-namenduak: azken hamar urtetan zer egin den eta zertan giren.

HIRUGARREN MAILEKO IKASTE- GIETAN (UNIBERZIDADETAN)

Pauen, Tolosan eta Bordelen on hartua da eskuara bigarren hizkuntza gisa. Horrek erran nahi du bi hizkuntza behar diren istudioetan, eskualdun ikasleek hauta dezaketela beren mintzaira.

Heldu den hazarotik goiti, Borde-
len segurik, aldakuntza berrien ara-
bera eskuarazko bi «unités de va-
leur» sortuko dira. «Unités de va-
leur» delako horiek dira D.U.E.L.
(Diplôme universitaire d'études li-
ttéraires) deitu diplomaren irabazte-
ko on daitaizken etsamin batzu.

Har dezagun etsenplu bat D.U.E.L.
espaiolaren ukaiteko behar dira sei
«unités de valeur». Eskualdun ikas-
le batek hauta dezake hiru espaiol-
ez, bat frantsesez eta bida eskuar-
raz. Gero, lizentzaren akabatze-
ko behar ditu pasatu bi zertifikata: hau-
ta dezake orduan «Certificat de lan-
gue, littérature et civilisation bas-
ques» deitu zertifikata. Lizentza aka-
batu eta T.E.R. (travail d'études et
de recherches) deitu lana egin de-
zake eskual gai batzu ikertuz eta
horrekin «maîtrise» delako diploma
beregana lezake. Erran behar da ere
«Doctorat de 3e cycle» eta «Docto-
rat d'Etat» graduen ukaiteko eskual
gaien (hizkuntza, literatura, hizto-
ria, linguistika...) ikertzea haizu
dela.

Azken bi urtetan «Certificat de
langue, littérature et civilisation
basques» zertifikata hamabi ikasle-
pasatu dute. Gauza horiek jakinez
geroz Pauen, Tolosan eta Bordelen
gero eta gehiago ikasle izanen da.
Agian bai!

BIGARREN MAILEKO IKASTEGIETAN (LYCEES - C.E.S. - C.E.G.)

Ikas batasunak galdegin-eta, Bai-

onako «lycée»-ko buruzagiaren bai-
menarekin eskual-eskolak hasi di-
ra —oren bat astero— eskualzain
laguntzaile den Jakes Etcheverry-
rekin. Hori ikusi-eta, bertze ikaste-
gietan ere lanari lotu dira.

Aurten, Baionako «Lycée techni-
que» ikastegian eskual erakaskuntza
hasien dute. «Villa Pia»-n ere, egun
hotan, Dokhelar jaun apezeta eta
Etienne Salaberry jaun kalonjeare-
kin. Beraz Baionako hiru ikastegi ha-
undietan sartua da gure mintzaira
maitea.

Donibane-Lohitzuneko C.E.G.-an
hasi zen jaz eskual erakaskuntza Da-
nielle Albizu anderea dela erakasle;
Ahazpar neko laborantzako eskola
ere Jakes Etcheverryrekin; Donapa-
leuko laborantzako eskolan halaber
Olaizola eta Etxezaharreta jaun era-
kasleen kondu.

Zer etsenplu ederra bertze «Ly-
cées, C.S.E. eta C.E.G.»-rentzat! Hea
bermatuko diren Baigorri, Doniba-
ne-Garazin, Kanbon, Ahazparnen,
Uztaritzen eta bertze lekuetan?

LEHEN MAILEKO ESKOLETAN

Egunkarietan primak ukan dituzten
haurren lista agertu berri da. Es-
kola multxo bat eskuarari atxikia
dago. Jakin dut berrikitan Donibane-
Lohitzuneko eta Ziburuko eskola li-
broetan hasiak direla kar haundire-
kin. Ederki hori! Nola ez aipa hemen
Kanbon egiten den indar berezia bai
eskola libro bai gobernuko eskoletan.
Iduri du oldar berri batek ere-
maiten gituela.

Bertzalde Hendaian «Haize gar-
bian» batasunaren medior, Baionan
«Polo-Beyris»-eko gazteen etxean,
Baionan oraino Eskual-erakus tokian,
Donibane-Lohitzuneko Lacarra ande-
rea-rekin eta «Amicale Donibandarra»
batasunean erakusten dute es-
kuara aste guziz bi aldiz. Erakasle
guziek badute segur merezimendu.

HIRU ESKUAL ERAKASLE BERRI

Urri huntan gobernuak izendatu
ditu hiru erakasle berri. Herriz herri
eta eskolaz eskola ibiliko dira: bat

C. E. S. eta C. E. G.-etan, bertze biak
lehen mailako eskoletan. Gauza pre-
miatsuenetarik bat erakasle horien
izendatzea. Xede hortarako lagundu
giztuzten adixkideek hartze dituzte gu-
re eskerrik beroenak eta milesker
berezi bat zor dakogu Intxauspe jaun
ministro ohiari.

LIBURUAK

Aspaldian jalgi dira liburu batzu
eskuararen ikasteko. Ikas-ek atera
zituena duela zonbeit urte Lafitte
jaun kalonjearen gramatika eta bost
pa sei liburuño oraino balia daitaiz-
kenak. Agert-arazi zuen ere, bai la-
purtarrez, bai xuberotarrez Marie
Jeanne Minaberri-k eginikako kantu
eta olerkiak haurrentzat. Hor dira
ere Oxobiren alegiak edozoin maile-
ko eskoletan balia daitaizkenak.

Berrikitan, Hendaia «Haize gar-
bian» publikatu dute lapurtarrez
eman-eta, Oñatibia jaunaren liburuak:
liburu ederra, atsegina, abertasa,
erakaskuntzako on dena. Beñat Da-
gorret-ek ere atera du eskuararen
ikasteko metodo ttipi bat eta jak-
inez geroz Ikas-ek agert-araziko du-
ela aurten lehenbiziko maileko esko-
lentzat ikasteko deituko den liburu
bat erran dezaket badutela zertaz
balia eskual erakasleek.

DEI BAT

Huna beraz nun egiten den lan,
nork egiten duen lan, zerekin har-
lanean. Ez gira batere urgulutan sar-
tzen bainen oneski erran dezaket
zerbait berri ari dela sortzen. Esku-
araren ikastea ez da bakarrik eginbi-
de bat eskualdunarentzat, zuzenbide
bat da ere. Azken dei bat nahi deet
egin eskual erakasleeri, izan diten
eskola librokoak edo gobernuko es-
koletakoak: zuen eskoletan egizue
zerbait eskuararen alde; zuen bitar-
tez, beren burrasoen bitartez bezala
sinetsiko dute eskualdun haurrek be-
ren mintzaira mintzaira eder maita-
garri eta ohoragarria dela.

Jean HARITSCHELHAR

Herria-tik

J. P. Brule'k EH aldizkariaren 189'garren
alean idatzi duana ("La frontière sino-sovieti-
que") U'tar M'ek laburtua ta euskeratua.

Noiz nai lertzen dira txinar eta sobietarren arteko muga arazoan be-
rriak Ez da oraingoa. Ba dira gizaldi orretan dabilzala. Berritasuna onetan
dago: arazo txikiei mundu-zabaleko garrantzi larri au ematen ari dirala. So-
bietarrak lengo «arrixku oria»-ren mamua berpixtu dute, ta txinarrak, be-
rriz, Errusi zuriko «zar» inperialistak. Eta gauzak orrela daudela, askotan
galdetzen gera bi estatu oien artean gudarik sortuko ote dan. Ikusi de
zagun gauzak nola datozen.

ATZO

Txinarrak diotena da: aspaldi bere agintariak eta Errusi'koak eraba-
ki zituzten mugak errusitarren indar-bidez leporatuak izan dirala, ta ez du-
tela gaurkotatzen. Txina'ko buruzagi Lin Piao'k esan duan bezela: «Orduko
zar inperialistak lur-zabal asko kendu zizkiguten, eta Marx eta Lenin'ek be-
rak ere gai onetaz bere asarreak erakutsi zituzten; 1920'an sobietarrak agin-
du zuten berak nagusitu baño lenago indarkerian Errusia'k egindako itzar-
menak (tratadoak ezereztuko zituztela)» (Txina'ko komunisten Batzar Nagu-
sia, 1969). Ori esan bai sobietarrak, egin ez ordea.

Noizko lapurretak dira oiek?

Orain dala lau bat gizaldi, XVI'garrenean, igaro zuten errusitarrek le-
nengoz Txina'ren muga; kosakoak Amur ibaia bereganatu zuten. Gero,
europarrekin egin zuten lenengo itzarmena (tratadua) 1869'an izenpetu zu-
ten, eta errusitarrekin izan zan; arrezkerotik dator bi enperio oien muga-
ratzea. Itzarmen au izenpetua egon izan arren, XIX'garrenean mantxutarren
dinastia oso auldua zegoalarik (ta inglandarren gaizkidetasunarekin) Ro-
manov'ek agintzen zituzten errusitarrek sartu ziran Txina zear lapurretara-
ko; ogei urtean, errusitarrek 2 milloi kilometro lauki (kuadratu) berengana-
tu zituzten! Gero, komunistak berak gose berdiñekin Tannu Tuva deritzaion
lurralde osoa artu zuten, Inglatera osoa añaio lurren, ta orretaz gañera
Mongolia kendu zien Txina'ri ta gezurrezko askatasuna eman zien (1945),
egi-egitaz Errusi'ko menpean baitago. Ala, txinar eta sobietarrak elkarrekin
dituzten mugako 10.400 kilometro oietan ez daude bata bestearen aurrean,
erdiko edo tarteko erri batzuen bitartez baizik; 5.000 kilometro mugan Kan-
poko Mongolia'ren erria dago, ta gañentzekoetan beste errietakoak; uigur-
tarrak, mantxutarrak eta barruko mongoltarrak batez ere; erri oiek askata-
suna bear luteke, Afganistan'ek daukan ainbeste eskubiderek bai noski;
ala, Asia erdian beste erri oien estatuak osatu bear lirake, ta gertakera au
Lenin'ek (Txinar ta Sobietarrekin beren zuzendari bezela aitortzen duten Le-
nin berak) oiuka esandakoa da.

Errusia: 1593'en 3 milloi kilometroko estadia zan; geroke lapurretekin
17 milloikoa izatera eldu zan 1900'ean, eta 1945'an, bigarren guda na-
gusia bukatzerakoan, beste 5 milloi kilometro bereganatu ta 22 milloi ki-
lometrori iritxi zan. Ez zaie, beraz, komunista gorriek, lengo errusitar txu-
rien goserik joan! Lur zabal orretan bizi dira gaur (200 milloi biztanle)
% 55 errusitar, % 18 ukrainar, % 4 bielorrusitar eta % 23 beste endako
jendea. Errusitarrek egin dituzte alegiñak erri oietan bere jendea nastutze-
ko, ta bere izkuntza administrazioan eta teknikan ofizialki sartzeko; bafian
ari zaio kostatzen. Txina'ko 800 milloi biztanle, berriz, 9,50 milloi kilome-
troan bizi dira, ta beste errietako jende gutxi dute berekin: % 6 bakarrik;
ontan, ba, errusitarrek baño obeto daude, ta sobietarren azpian dauden erri
oietan askatasun-gogoak sortu naiean dabilza, errusitarrek kolonialistak
dirala esanaz.

GAUR

Zer nai dute txinarrak?

Alkar-izketak sortu, Errusia berekin mai batera ekarri. Ta bitartean gau-
zak dauden bezela utzi, al dala muga-arazorik sortu gabe. Beste bere bizi-
lagunekin itzarmenak (trataduak) egin dituzte: Birmania (1960), Nepal
(1961), Kanpoko Mongolia (1962), Pakistan (1963) ta Afganistan (1963);
ala, sobietarrekin dituzten mugak bakarrik daude gaurkotu bearra Txina-
rrek nai dute Errusitarrek amor ematea, ta lurak bihurtzen ez ba dizkie
ere, beintzat muga oiek egi-egitakoak ez dirala aitortzea. Ez da asko. Ba-
ñan errusitarrek ez daude (komunista izan eta guzti, anai-proletario izan
eta guzti, muga gabeko ludi baten billa dijoazela esan eta guzti) muga
oietaz itz egiteko ere.

Mosku-Pekin'ek 1950'ean artu zuten betiko adiskidetasunaren erabakiak
ez diete amar urte besterik iraun; 1960'an Mosku'k Txina'n zeuzken tekni-
ko guziei etxera deitu ta ematen ari zan diru ta zientzi ta teknika laguntza
guziak kendu zizkan. Arrezkero, Amur ibaieko muga, ofizialki «Adiskideta-
sunaren Ibaia» deitzeko erabakia artu zuten ibai-muga, da gaur bi inperio
oien alkartasunaren giro-neurririk onena. Amar urtean 7.000 muga-arazo izan
dituzte! Pekin'ek arazo onekin barrengo gose ta politika arazoak ito nai
ditu; ta Mosku'k, berriz, aitzeki onekin ari da 16 urteko gazteak guda-gizo-
nen eskuetan jartzen, eta Baltika'ko errien eta Ukraina'koaren askatasun-
naiak indarrez ixiltzeko argumentak lortzen, eta Europa'ko beste erri-sateli-
teen aurrean «arrixku oria»-ren mamua ikaragarri bezela azaltzen.

Komunistak, orduan, lengo inperialisten lur eta jende-goseak, aginte-
goseak, berekin dituzte oraindik.

BIAR

Ez dira asarre dabilzan, baño ideologiz anai diran, oiek alkarren aur-
kako burruka gogorrean asiko. Errusia'k aurrez agertu duan bezela, orrela-
ko bat gertatuko ba litz ez da kontinente bat ondatu gabe geratuko (Ipar-
Amerika'ri su orreri ikatz geiago botatzeak ekarriko lizkiokenak aurrez ager-
tu naiean, noski). Sobietarrak ba dakite ondo berak jartzen lagundu di-
tuzten Txina'ko nuklear-indarreko suzko-ziriak (koeteak) nun dauden; ta
txinarrak ere Baikonur'eko suzko-zirien garrantzi aundiko bota-lekua bere
mende dauke, ta Albania'n Txina'k jarri dituan sei bota-lekuak Mosku, Kiev,
Berlin, Barsobi ta Budapest bere mende dauzke.

Ez du ematen, ba, Txinar eta Sobietarren artean gudarik sortuko danik.

1.896

1.969

GIPUZKOAKO PROBINTZI-ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure
«PRESTAMEN SERBITZARITZA» (Servicio de Préstamos)
balia zaitaz

Zure baserria erosteko edo obetzeko
Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko frutuak obetzeko
Iakindean jarri zaltze Donostia'ko gure
12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutsa onen laguntzak: — gizarte-saillean

— diruketa-saillean

— lantegi - zuzendari-
tza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU.

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak
eskeintzen ditugu.

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi-Soraluze-
Oñati
Ormaiztegui
Beasain

Gernika
Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasal San Pedro
Errederi

Gasteiz
Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarautz
Sestao

Azkoitia
Mungia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

NORTZUK DIRA LIBYA-KO BURU BERRIA?

1969 urteko iraillaren batean, Libia-k gobernu aldaketa harrigarri bat ezagutu du. Inork ez zituen espero binan hor daude buru berriak; guztiz zaila da esatea zergatik egingo duten, zenbait tamainako abantailak ekarriko dituzten herri-rako; bainan esan dezakegu zer esan duten, zer izan diran beren gobernuaren lehenezko ekintzak, aldaketa honerik tankera bat emateko.

Bederatzi dira, konseilu erreboluzionarioa egiten dutenak, militarrek denak, oso gazteak 25-etik, 29 urtekoak. Bederatzi hauek dira Libia-ko gobernu berria eta Mohamer El Khadafi baldin bada konseiluko presidentia, ez du hauek ezer egingo edo esango ez bada konseiluaren konformidadean eta izenean.

Bederatzi hauen artetik, Ahmad, Awaz, Khadafi, Jalond, izen duten militarrek, dira ezagutuena, gehien jendearen haurrean azaldu direnak, berak dira herri eta konseilu bitarteko lokarria.

Awaz da konseiluko gizon zaharrena eta kapitain graduazio duen bakarra, berak prestatzen ditu, diskursoak, mitinak eta hitzaldiak.

Ahmad poliziaren burua da eta lege antzeko izen bat eman dio poliziariei: «Herriaren eta erreboluzioaren serbitzurako polizia».

Mohamer El Khadafi konseiluko presidentia izendatua izan da, erreboluzioa baino lehen ere ofizial eta militar artean influentzia eta estima handiak zituelako. Gobernu aldaketa ondoren bera izan zan Benghazia-ko irratiatik, herriari berria eman ziona.

Jalond konseilu barnean konsideratuta dago gizonik azkarrena eta politizatuen bezala, oso gizon biza da; Canada-n eta U.S.A.-en egin ditu bere ikasketak batzuek eta gaur atzeniko enbajadore eta diplomatikoen hartu emanetara dedikatu dute. Konseilukoak, beste guztiak italiar daude beren izenak bakarrik ezgutzen dira, gaurkoz.

Ilabete bakarrik damakite gobernuan eta gauza asko ezin esan. Berak lehenbizitiki, adierazi izan dutena, da: «ez dutela nahi inperialismoaren menpean egon. Beren kaletako kartelak, dendetako letre-ruak eta eskoletako irakaskintzak, t. a. hizkuntza batez ipini dituzte arabiar hizkuntzaz neurri hau gogorragia irudituz zale batzueri. aBainan bederatzi hauek adierazi nahi digute, nazionalismoa gabe sozialismoa izango ez dela eta Libia-koek.

Libia-tarrak sentitzen ez diren bitartean, inperialismo gaitzetik ez direla defendituko.

Urrilaren hasieran, gobernu berriak, U.S.A.-koeri debekatu die, haien areoplanoarekin, Libia-n entrenamentuak egitea, eta baseari buruz U.S.A.-koek Libia-kin dituzten tratatuak, berriro egin behar direla diote, kondizio diferentekin.

Libia oso herri aberatsa da, herri-tarrak oso txirotak dira, kontradikzio bat, egia da, bainan errealtatea. Gizonak formazio aldetik oso atzeratuak daude, horregatik ezin gauza guztiekin erabat autsi.

Behar dituzte U.S.A.-ko basea, teknikoak, baita ere Libia-ko burgesiaren laguntza, behar dute nahasketa hori, soportatu.

Gobernu berriak esan du: «Hau hasiera bat da, bainan gure herriak erreboluzioa eta askatasuna lortzeko ez du neuririk izango, askatasunaren neurria ez baldin bada».

AMAIA LASA

NUN DAGO ARABIA-REN ETORKIZUNA?

ANTON SANTAMARIA

Dofar, ez da lumerotan gauza haundia; 65.000 km². 200.000 bizilagun. Baina naiz eta exikia ta Europar ez ezagutua, interesgarria da herri honen, eta hontaz Persia-ko golgoaren, egoeraren azterketa bat. Batez ere Dofar-eko gerrile-roek kolonialismoaren aurka daramakiten borroka buruz joaz.

Gerrilero hauek daramakiten ekintza ez da zenbait persona pensatuko duten bezala Persia-ko golgoaren aurpegi bat bakarrik ikustea baizik prolema osoki ikutzea. Zeren gerrila hauek medioari errepuesta bezala sortu dire beraz gerrila aztertuz medioa aztertzen saiatuko gera.

LEHENIK, DOFAR

Esan dugun bezala Dofar txikia da lumerotan, baina ba ditu xx-garren gizaldian miresgarriak bezala konsidera ditzazkegun zenbait gauza. Izan ere, Ben Teymu sultanak 700 esklabo dituan bitartean, eskola bat soilki dago 200.000 bizilagunentzat. Ez merikorik ez farmaziarik, ez dispensariorik.

Honelako egoeraren aurrean 1959-garrenean borrokalari talde bat sortu zen, oraindio halaz ere ez zuen gerrila sendo baten tankera hartu.

Ekonomi prolemari dagokionez printzipala da gerrilero iraultzaile hauek muntatutako luriantzaren erreforma, halaber kultural iraultza heien modura eramana. Azkene-ko puntu honerik buruz, ikus dezakegu alfabetatzea aurrera doala lur liberatuetan.

Inportantea deritzait adieraztea zelan kausitzen diren iraultzaile hauek abertzaletasuna ta sozialismoa, exemplu bezala emen dugu gerrilero baten frase hau: «Gure iraultza ez doa Europaren aurka, baizik Europar, Arabian bezala esplotazaleen aurka; kapitalistekin batzen gera. Lur guzian hala da. Gure tribuetan jabeak esplotatzen gaituzte, hauek dira kapitalistek eta sultanaren instrumentoak Gure behartasunaren ta gure ez jakintasunaren erresponsableak».

Heien planteamentuetan lehenik ikusi dutena iraultza egiten den lur berezian finkatu behar dela. Alegia borroka bakoitzak, estrateji berri bat behar duela. Bestaldekoa idealismo mekanizista besterik ez da.

Ego Ameriketara lortu ez dena, bederen orain arte, gerrilero hauek lortu dutela pensatzen dut.

Borrokalari hauen aurka, Britaina Haundiak lur haien jabea presioa prestatu zuen. Egun, merzenarioak osatzen dute Britainarrak eta sultanak eragi duten harmada; militar abila, baina ez gai honentzat, ez bai dute herriak harremanik gehienak atzeritarrak direnez gero.

Gerrileroek, ordea, populoekin hanitz relazio daramazkete, zeren nekazarien aurrean egitazko libertadoreak bezala agertzen diren.

PERSIAKO GOLGOAK ASKATASUNA NAHI DU

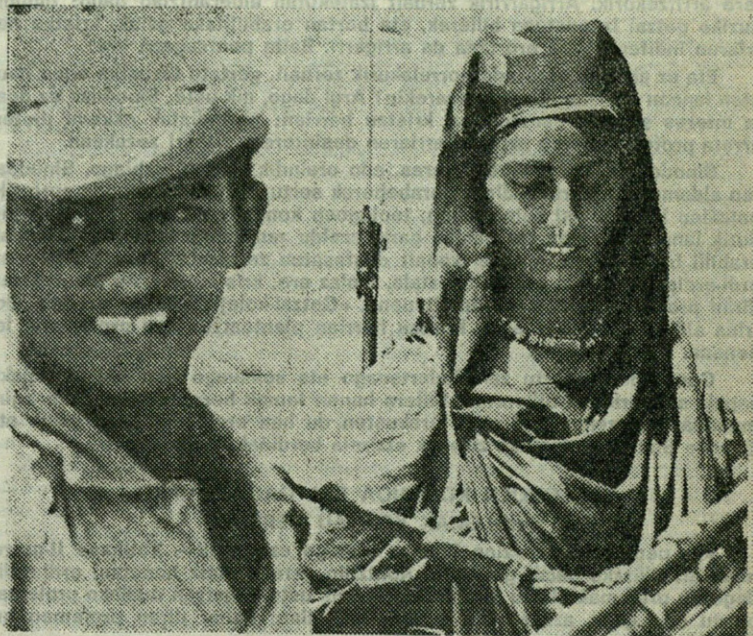
Borrokalari talde honen eboluzioan, 1964 garrenean, radikalizazio baten ondoren, Dofar-eko Askatasunaren Mugimendua sortu zen etia 1965-garrenean gerla Persiako golgora, (Oman, Baharian etab) zabaltzea erabaki zen honela Persiako golgoaren askatasunerako fronteak.

Fronte honek zenbait lur bereganatu ditu. Lur hauek egitazko «foco»-ak (hau da gaztelaz Cubatarrak, gerrila prestatu ohi den tokiari deritzeena) dira, ta hauek herriak xistima berri baten abantailak ikus dezazke.

BORROKALARIAK ETA NASSERISMOA

Arabiako fronte honen iritzia Nasserek daramakin borroka buruz franko argia da: «Nasserismoak ez du orain indar haundia, gutxienez iraultza indarra galdu du. Bere sasi-abertzaletasunean itxi da ta ez du baizik dotrina idealista bat. Egun, Nasserek ez du aberria zaintzen baizik burgesiaren interesak, asko mintzatzen da sozialismoa baina errealtatean bere xistima kapitalista da». Frase honek Elridge Cleaver iankiar iraultzaileak esandako frase hau bururatzen dit: «Guk Palestinaren borroka laguntzen dugu baina horrek ez du esan nahi Jordaniako Hussein edo Egiptoko Nasser reazonario zitak onartzen ditugunik».

Nasseri ez zail atsegina Arabiatarrek daramakiten gerla, zeren dionez nahikoa da berak osatutako fronteakin, ta ez da komeni beste bat irikitzea. Yemen-eko askatasunaren prolemakin ere berdina jokatu zuen, hango Aberriaren Askatasunareko Frontea baztertu nahian. Ortarako Britaina Haundiak babesten zuela Fronte hau esan zuen, gezur hau ez zuen herriak sinistu baina bai zenbait alizkari «progresistak». Nasserek or-

Emakumeak ere borrokan...

duan, FLOSY organizazioa antolatu zuen, baina naiz eta FLOSY abertzale bezala agertu, ez zan baizik burgesiaren eta kapitalismoaren interesak zaintzen zituen organizazio bat.

BIDEA ZAILA, BAINA ZUZENA

Dofar-eko borrokalariak, Persiako golgoaren askatasunareko fronteak

osatzen dutenak ba dute nahikoa lana; heien etorkizuna latza da baina hartu duten bidea zuzena deritzait. Bidea zailena hartu dute, baina bide jatorrena ez bai dute munduko nazioak heien askatasuna lortuko demagogiakin ta idealismoan finkatutako arazoekin. aBizik medioa aldatuaz, errealtateari, medioari erantzuna emanaz.

Brasil: Militarrek jabe

Zail eta gogorra aurtengo «aberrirastea» Brasil-en.

1969.ngo agorrrak 1: Delako Costa e Silva mariskala «trombosis» bat izanik hiru militarrek bereganatu dute herriaren jabetzea. Pedro Aleixo ordezkarri eskubidearen aurka.

Agorrrak 4: Brasil-go iraultzaileek M. Burke Elbrick ameriketar enbajadorea ebaskatu eta haren truk amabost iraultzaileen askatasuna eskatu dute.

Agorrrak 7: Aberri egun ospatzea. Brasil-go hiri nagusietan «militar parada» bikainak.

Gaur egun Brasil-go iraultza Ego-ameriketako sendoenetakoa bezala agertzen zaigu. Ez dire ba urte asko (1960-62) Brasil-darrek, ezker-tiar talde sakabanatuak herri iraultza batuen beharretaz ahartu zirela. Ordurarte iraultz mugimendoko pobreak ziren eta gobernuak zearo menderatuak zeuzkan.

Gaurko ikuspegia bestelakoa da.

Herriaren sail indartsua batzuk Estatu Batuak Brasil-en duan jabetasuna gehiegikoa dela konturatu dire. Kapitalismoa, Imperialismoa, argi dakute ekonomian: dolarra jabe, lantegi txiki zapalketa, goiberako estrukturalak, ejerzitea gobernuan, iraultzaile (sistema honen eragozpen haundiena) hilketa eta zigor ugariak... t.a.b.

Egin dezagun estudio motx bat, azken urteetako politika sakonduaz: Castelo Branco, mariskala dugu

1964'gnan. Castelo-n politika ameriketarren interesgarrikoa izan zan. «Fondo Monetario Internacionalak» babesten zuen inflazioaren aurkako ardura, eta kanpotar (batez ere ameriketar) dirua eta industria esadu barruan finkatzea.

Noski, honek lantegi txiki eta pribatu asko hertsu beharrean egokitu ziren. Hitz batean kapitalismo sistemak «Industri biltzea» berriz ere lortu...

Ala ere Castelo-k eragindako politika etzen hain erreza; Aloger arazoa gogortu, sindikato edo langile elkarteak hertsu, iraultz mugimendua zapaldu... beharrezkoak ziren. Costa e Silva mariskalak Castelo-n jarraitzaileak beren landikearen politika legundu nahi izan zuen; Burgesi moduan. Baina hune batean militarrek gainean jarri zitzaizkion, liberalak eta sortzen ari zan ezkertiar taldeak, etzeuden ere ados politika harrekin (Castelo jarraipen bat besterik ez bai zen).

Costa e Silva-k gobernu oinarritu nahian zebilen eta hontarako hastia behar. Aurka taldeak eutsi eta herria erabat eskuetan zuela lehengo demokrazia nahi izan zun. Zaila benetan.

Lan hontan ari zela, gaxorik jarri eta lehen izendatutako militarrek jausi dire gobernatuak. Pedro Areixo bigarren lendakaria ahaztuaz. Mail eta gogorra benetan Brasil-go iraultzaileen borroka berezia.

MIKEL MENDIZABAL

BONBOITEGIA BEZUZAK

Lor

IGANDE TA JAIEGUNETAN IRIKIA

DONOSTIA

Hnos. Iturrino, 22

Urrutizkifia: 1 94 15

Gotzaien Sinodoa ta Kristau herriaren burrukak

Sinodo baten berriak Eleizaren barruan interesgarri gertatzeak ez du baste aritzekorik. Arrigarrik zerbait izatekotan alderantzian dago: mundu guziko gotzai izendatuak billerak, eta bertan erabillitako gaiak, kristau herriaren indiferentzia erortzea da arrigarri. Baita pentsagarri ere.

Eta ez ahal da hori, edo horrelakorik zerbait, gertatu Erroman egun hauetan lanean ari izan dan Sinodoarekin? Argi dago, nik uste, Sinodoak ez duela interes sakonik esnatu-arazi kristau herrian; periodistak eskeiñi dioten arreta profesionalaren azpian herriaren desinteresa nabari zezakean.

Sinodoak berak hainbat interes, edo oraindik interes gehiago, Sinodoaren aldamenen gertatu diran gorabeherak sortu-arazi dute. Sinodo aurretik, gotzaien billerak asi baino lehen, teologoen komisiok Erroman bertan bildurik lanari ekin zion eta nahiko garbi azaldu zan hango billeratan gotzaiak erabilli behar zuten gaia zertxobait desfasatua zetoze; Kontzilio garaian erdi-erdian ba zegoen gaur ez, iñolaz ere, kristau herrian planteatzen diran prolemen artean garrantzitsuena. «Gozai-kolejialitatea» ez dala, dotrina aldetik ere, gaur egun kristau herrian planteatzen dan prolemarik lehenena.

Gauza bera agertu zan, indartsuago eta suasuago hori bai, Europako «apaiz solidarioen» billeratan. Billera hauen lema berak «Eleiza azke egin, mundua askatzeko» argi asko erakusten du han erabilliko ziran gaiak eta Capella Sistina-n aipatuko zirenak etzirela berdiñak izango.

TEOLOGOEN KOMISIOA ETA GAUR-GAURKO PROLEMAK KRISTAU HERRIAN

«Ez pentsa gero —zion Rahner teologo ezagunak— Vatikanon II-garrenean erabillitako gaiak gaur ere, Kontzilio geroko eleiz honetan, erdi-erdin dagoen prolema bihurtu diranik. Haiek, nik uste, bigarren mallako prolema bihurtu dira gaur, azkar asko gañera, estudiantu behar diran prolemen ondoren».

Iritxi hori, eta beste hainbat teologoen ahotan entzun zitezkean iritxi berdintsuak, konfirmazio osoa arki dute teologo-komisiok bere azken dokumentoan dionarekin.

Eleizak egun dotrina aldetik dituan prolema bizenak zein diran eman behar zuan komisiok horiek aditzera eta honela izan zan harren erantzuna: 1) Sinesmenaren batasuna; 2) Apaizgoa; 3) Itxaropenaren telojia; kristau sinesmena eta gizadiaren geroa; 4) Kristau kontzientzi moralaren kriterioak.

Horiek dira, hain iritzi, luserapenik gabe ikuitu behar diran gaiak. Gotzai-kolejialitatea, mundu guziko gotzaien eta Erromako gotzaiaren arteko har-emanak eta horrelako prolema ez dira aipatzen dokumento horretan.

«APAIZ SOLIDARIOEN» BILLERAK ETA GAUR-GAURKO PROLEMAK KRISTAU HERRIAN

Eleizaren goi-mallak, jerarkiak, euren arteko eztabaidak konpondu nahian zebiltzan bitartean, «primado-zaleak» eta «kolejio-zaleak» nork irabaziko zebiltzan bitartean, apaiz solidarioak herri-herriko prolema ikuitu nahi izan zituzten eta herri-herrian bizi diran esperientziak ezagutzera eman. Eleiz-klertikal baten ondoren, Jainkoaren herria bizirik agertu.

Etziran, egia esan, iñoren kontra altxa; alderantziz, prest zegoen edonorekin, batez ere klerikal estrukturan giltzapetuak dagoen goi-mallakoekin, kristau herriaren bizitzaz eta egiazko prolema mintzatzeko: kristau sinesmena mundu honetan nola bizi; elkarre herriko eta espantanoak Eleizan; Eleiza munduan eta apaiza Eleizan; beartsuen aldeko burruka; Eleiza politika aldetik konbertitu beharra... horiek eta horrelakoak dira haiek erabillitako gaiak.

Euren artean ere etziran apaiz horiek danak iritxi batekoak agertu: mediterraneo arean dagoen herrikoak, hau da espainiar, portuges, frantzes eta italiano taldeak radikalegi mintza omen ziran austriar eta alemanen iritzi, batez ere Eleizari eskatzen dioten politika konbersioari buruz. Nolanahi ere gauz batean ziran danak bat: kristau sinesmenaren etorkizuna sinesmen hori bizi duten herri elkarteetan dago eta ez, iñolaz ere, klerikal estrukturan.

OKZENIK: BI HITZ

Ba dago, bai, arriskua gotzaiak —Erromakoa eta beste denak berdin ere— Eleizaren bizitza itsu-itsu euren prolema ikustea bakarrik, Eleiz edizioaren estruktura oheagotzen sailatzea bakarrik; kristau sinesmenak kristau herrian sortu-arazten ditun esperientzi biziak estruktura horietan itotzeko arriskua ba dago; kristau sinesmen horiek egungo munduan bizi dituan gorabeheren egizko lokarria nun dagoen ez ikusteko arrisku handia dago Eleizaren goi-millan.

Hor dago, ordea, nik uste, prolema: kristau sinesmena nola bizi gaur egun eta gerora; gizona askatasunaren billa daraman burrukan sartu beharra... Horregatik gertatu dira interesgarri teologoen eta apaiz solidarioen billerak, bakoitzak bere mallan; Eleiza eleiz-barruko bizitzaren prolema ito ez dedin sailatu bai dira.

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN MAKINAK

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

EUROPA'KO AURRERALDEUNI'K ONENAK.
AMENGO NEKAZARIENTZAT.

ADI TA OROI EZAZU

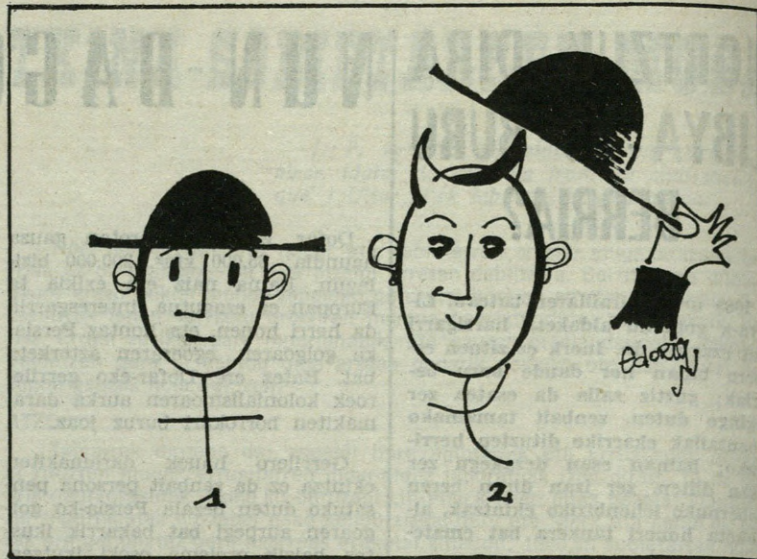
FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Viscaya, 114

Gandhi jaio zala heun urte dirala ta

Gandhi-k India-ko berjabetasuna sortu zuan. Indiatar geienak maite zuten eta aien bularretan India aldeko abertzaletasuna esnatu zuan. Hori iris-tearren barauak, menik-eza eta irunpen jasankorra erabilli zituan. Ez, indarkeria.

Gandhi 1869-garren urtean jaio zan. Hamauru urtekin ezkondu. 1893-garrenean asietarren etsaien aurka ekinaldi bat antolatu zuan. 1919-garrenean Inglaterrako jabetasunaren aurka boikota ta ez laguntza predikatu zituan.

1922-garrenean sei urterako giltzapetu zuten. Baño bi urte baño lehenago askatu.

1925-garrenean bere bizitzako gora berak argitaratu zituan.

1930-garrenean berriro Inglaterrako gobernuaren aurka beste ekinaldiak egin zituan eta berehala giltzapetu zuten. 1908-tik 1945-raño hamazazpi aldiz karzelatu zuten eta hamabost aldiz hasi zuan gogozko baraua.

1947-garrenean iritxi zuan India-k askatasuna ta berjabetza.

1948-garrenean hil egin zuten.

GANDHI ETA KRISTO

Gandhi jaio zala heun urte dirala ta Paulo VI-garrenak indiatarrak eskutiz bat egin die eta honela mintza: «Gandhi-k oso goi mallan zeuzkan gizonaren gaitasuna ta gizarteari dagokion zuzentasuna; jomuga horiek iris-tearren gogot kisaia zuan bere jarraitzaileei ez indarkeria erakusten». Paulo V-garrenak, Gandhi pakezko burrukalari onena bezela adierazten du, bere herriari gizarte xistema kapitalistaren injustiziak garbi azaldu zizkiolako eta Kristori begirune sakona ziolako.

Gandhi-k berak esan oi zuan: «Jesukristok mendian egin zuan hitzaldia gogoratzen dedanean, kristau naizela deritzait, baña badakit hitz hori esatean, kristaua alegia, arrisku haundi batean erortzen naizela, bada kristauak ukatu egin bai dute Kristo eta bere egia». Eta beste batean honela zion: Gaur egun kristau orotodoxoen kontra deadar egin nahi nuke, Kristoren Berri Ona itxura-gabetu egin bai dute. Bera asiatarra zan eta bere Berri Ona era askoetara adierazi zuan, baño Erromako enperadoreak aintzat artu zuanean, fedea inperialista bihurtu zuan eta horrela ageri da gaudaño».

Orregatik esan oi zuan berak: «Gizon guztien bizitza, asko edo gutxi, Kristoren eredu eta bere eriotzaz, bizkortu egin da. Kristoren zabalune hortan sinisten detaleko Kristo kristauena bakarrik ez baña, mundu guziera dala deritzait».

Gandhi-k ejemplo haundi bat ikusten du Kristoren bizitzan: indarkeria eza. Horregatik, Gandirentzat Kristoren erreboluzio haundiena eta erakuspen sakonena bere nekaldi ta eriotza dira. Mundu zirtzil honetan, Kristo Jaungoikoaren morroi naigabetsua izan zan. Horrela agerian jarri zuan Jaungoikoak mundu honi zion errespetoa ta maitetasuna. Golgotan hil zan gizon harek, herriz herri predikatu zuana, bete besterik ez zuan egin. Maitetasuna eta ez indarkeria predikatu eta horietxek konplitu gurutze bidean.

Gandhi-k idea oiekin ezin zuan ontzat artu ozidenteko gizarti kapitalista. Ez zan kristau egin inperialista oiekin ez nahastearren. Ezin zuan begi onez ikusi Kristoren joera eta indarkeria eza, kristau lasai oiek predikatzen zuten bezela. Kristau oientzak Gandhi-k Ebanjelioko hitz hauek gorde oi zituan: «Hau gizaldi ezkonloitu ta gaiztoa».

Kristok eta Ganhik gauza bat egin nai zuten: gizona jaso ta gizartearen zuzentasuna ezarri. Hortarako biok bide berdiña aukeratu zuten: indarkeria eza.

FELIX URDAPILLETA

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
HERNANI, 4 DONOSTIA

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne soilla (esterilizatua)
- Esne autsa
- Esne-galña
- Gurña
- Yogur
- Batiduak

Igara auxoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

José Lizaso Bar Landeta

Zer nai, artatik erruz ba-dezu edanetan da janetan, ostatu onen sona zabaltu zaigu alderdi danetan. Zure zal beti zabalik dago; ez da trabarik atetan, gorputza premiz dezun guzian sartu zaltea Landeta'n.

AZPEITI, LANDETA.

Urrutizkiña: 81 13 11

Muebles Inchausti

Lasarte'n dagon etxe on [batek] eskeintzen dizu ostatu, an dauden gauza zoragarriak bixitatzera prestatu. Apain, dotorez, berdiñik ezta; iñola ezin puskatu, MUEBLE bearrez baldin [bazera] INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19

Urrutizkiña: 97580

LASARTE

Bodegón Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditek merke ta ondo ematen.

Fermín Calbetón, 4
DONOSTIA

DURANGON

Euskal Liburu ta Diskoen Azoka

Urte gutxi da, Durangoko Euskal Elerti ta Diskoen Azoka antolatzen ari zirela, baiña artu duan aida-arekin, indar eta zabalera aundia iritxiko duan espearntza ematen digu.

Jakiñekoa degu euskaldunok, gure liburuekiko ajolagabekeria. Gure zabalkeri orrek ekarri dio gure izkuntzari, gaurko kinka ta galtzoria. Piztu bear zan, beraz, gure artean, euskal-lanak irakurtzeko lei bizia ta orretarako sortu zuan GEREDIAGA ELKARTEAK Durango'ko Azoka sontu au.

teke egoki beren Azoka, noizean bein. Eta gauzak orrela dirala, bi urtetik bein zergatik ez antolatu onelako Azoka bat txandaka lau probintzietan?

Onela joan dira ametsak geitzen eta Euskal-liburuekiko arreta pizten.

ETXOLAK

Diputazioak aurrean dirala, beste etxe askok ere beren etxolak atondu dituzte Azokan. Aurrena, Euskaltzaindia zan gai ontan esnatu bear zuana, ta an agertu da gu-

beste etxek antolatu dituan etxola edo dendak. Jendea aruntz eta onuntza, erakusten diran liburu ta diskoak aztertzen eta erosten. Ordua zan orrelako esna-aldia gure artean ikusteko.

Agintari ta Elkarteak ezezik, beste errikoen Etxolak ere beren sorkariak ekarri dituzte. An ikusi degu Donostik'ko «Añemendi Argitaldaria» bere «Euskalerriko Enziklopedi Nagusia» erakuzgarri duala. Bilbo'ko Billarren Euskal-Liburutegia ere bere Etxolan agertzen zaigu Cinsa izeneko euskal diskoen etxeak, gure kanta berriak agiri jarri ditu, gure gazteen abestiak ezagutu-arazteko. Madril'go Discoteca Pax'ek ere, ba du bere diskoen artean, euskal-sail bat.

Beste askoren artean an ikusi Ediciones Ercilla ta abar, Bilbotik etorriak. Zallako Euskal Enziklopedi Aundia, Donostia'ko «Herri-Gogoa»; Itxaropena Argitaldia Zarautz'etik; Gipuzkoako Argitaldaria ta Edatzaille, Gazteiz'ko Seminarioa, «Gaur» argitaldaria, «Lur» taldea, Columbia-extea, Iruña'ko «Aranzadi» argitaldaria, ta Angel Rodríguez'en etxea...

AZOKA ASIERA

Azaroaren lehenengoan, goizeko amarretan ari zan Azoka-Jaia. «Gerediaga» taldea zan zuzendari agertzen zana, Durangoko alkate jaun, Balentin Lasuen, Franzisko Amorrotu, diputadua, Araba, Gipuzkoa, Nafarroa ta Bizkaiko ordezkariak aurrean zirala. Euskaltzaindiaren ordezkariak ere tartean ziran.

Oei ta bederatzi etxoletan, agiri jarriak azaltzen ziran, len esan ditugun Diputazio ta beste etxetako liburu ta diskoak. Nafarroak nautsiki agertzen zuan «Anales del Reyno de Navarra» ren lenengo liburua. Onen egillea, Aita Moret izan zan, dakizuen bezela. Beste liburu jakingarri batzuk ere, ikusteko zeuden, guzien eskura.

Azoka bizteko, an genituan Durangoko dantzari txiki «Txoritxu Alai» taldekoak. Yurretako dantzari sonatuak ere erakutsi zuten beren gaitasuna. Urrengo Julian Martitegi ta Jose Alberdi ren bertsoak alaitu zuten giroa. Orobio taldeak ere beren dantza-erakutsi bat eman zuten, jarraitzeko.

Ba ziran Euskalerriko argazkiak ere, begien osagarri. Eusebio Bilbao, auspo-jolilea, (Durangoko Itxua) diskotan artua asko saldu zan.

Añamendi Argitaldaria, bere Enziklopedi Nagusiaren lenengo liburua apain argitaratua, salgai zekukan. Gerora etorriko dira beste bi liburu, Yon Bilbaoren Lizuru-Zerrendarekin-eta, urte onen azkenetan, naiz urrengoaren asieratan. Laugarren liburua, ele ederrari buruz egiña izango da. Au udaberri aldean agertzekoa da. Estornes Lasa anak txalogarri dira beren lan gaitzagatik.

Guziak banaka aitatzekotan, luzeegi joko luke gure lan onek. Aitatzekoak dira ala ere, Nafarroko Diputazioaren «Fontes Linguae Vasconum» eta «Cuadrenos de Etimología», «Príncipe de Viana», aldizkaria eta «Temas de Cultura Popular». Jarraibide ederra erakusten dugu Nafarroak lan aukerik gurekin. Oie eskerrak asko agertzen dira gure Kondairako puntu asko; tartean sartu diran ainbeste gezurrezko berri garbituaz.

Jendetza aundia Elizako aterpean, dena begi ainbeste liburu ederrez ornitutako etxola aien inguru aruntza ta onuntza etengabea. Jai onen ondoren ederrak bistan daude. Bi egunetan ia sei milla liburu ta milla diskotik gorra saldu baitira. Gutxi alda? Ta gerako asmo aundiak: Azoka Iruña, Bilbo, Gazteiz eta Donostian bi urtetik bein txandan berritzeko ametsak egin dira. Ai, onelako bat!

Saritzeko agertu diran lanak, erabakia, onenak zein diran adieraziaz eta sariak jasoz. Gure zorianak, beraz, AZOKA ori aurrera atera dutenel.

EGUTEGI BATUARI BURUZKO ERITZI BATZUK

Mundu guztiak ba daki Euskal Herrian nahaste handirik bada handirik bada handienetakoa egunen eta hilen izenak direla.

Leku batean Urtarrila bestean Ilbeltza, hemen Garagarrila han Bagila, han Garagarrila hemen Uztaila...; ta beste horrenbeste egunekin: martitzena-astearte, osteguna-eguztena eta abar. Gipuzkoan egutegi bat Bizkaian beste bat Nafarroan beste bat eta mugz beste aldekoentzat beste bat. Nork aditu guzti hau?

Euskeraren batasuna inon beharko eta beharrezkoa bazan hemen zan duda gabe. Batasun hau, orain barik, lehenago egin beharko zan, baina Euskaltzaindiaren alferkeriagatik eta axolarik ezaz eta idazleen arteko hoztasunaz ez da egin. Aurten egiteko gogo dago, antza; ba zan ordua!

Egunen izenak argiro dagoz: astelehena, astearte, asteazkena, osteguna, ostirala, larunbata ta igandea. Dudarik egon daiteke ostegun-ortzegun artean baina horiek ez dira ezer elkar aditzeko. Bizkaitarrok amor emango dugu honetan gure martitzena, eguzten, egunen, bariku eta abar alde batera utzirik batasunaren amorearren.

Hilen izenetan datza, ordea, problema osoa, leku bakoitzean modu batera esaten baitira.

Euskaltzaindiak batasunerako proposatuak hauxek dira: Urtarrila, Otsaila, Martxoa, Apirila, Maiatza, Ekaina, Uztaila, Abuztua, Iraila, Urria, Azaroa, ta Abendua.

Zerrenda honetan giputzen «Ilbeltza» baztertu da Gipuzkoan bakarrik esaten dalako. Bizkaian «Martia» esan arren «Martxoa» on hartu da zabalduena dalako ta «Ekaina» ere bai, beste aldean esaten dana, gure artean oso izen nahastegarriak baititu hile horrek (Gipuzkoan «Garagarrila» baina Bizkaitarrontzat «Bagila» da ta «Garagarrila» urrengoko hila). Gainera beste aldekoek, gu bezain euskaldunak diren aldetik, batasun honetan parte berbera hartu behar dute.

Egia esateko akort nago ia izen guzti hauekin, biokin ezean: Abuztu ta Azaroa. Dakusagun lehenbizikoa.

Euskeraz egin zan lehen egutegian, 1.571'gn urtean, Joannes Leizarragak Agorrrila hitza jarri zuen eta dato hau oso estimagarria da. Bestalde kanta zaharretan ere Agorrrila gertzen zaiku: «Kailla kantuz ogipetik, Uztaril Agorrriletan, maiteaganik etxerakoan, entzun izan dut bortzetan».

Nondik nora Abuztu dalako hori? Agorra Giputzentzat urrengo hila dateke baina ez Agorrrila. Abuztuari gehiegizko erderakada derizkiot, bestealde osoan bat ere «Agorrrila» gaur egun esaten dan artean.

Bigarren. Hauxe da niri minik gehien eta haundien ematen derautana. Azaroa (Hazaroa, hobeki, noski). Orain laurhun urte «Hazila» ifini zeraukun Leizarragak bere Kalenderan. Gaur ere Nafarroan, Lapurdin eta Zuberoan erabiltzen da izen hau eta alde honetako gramatika eta egutegi gehienetan.

Azaroa giputzen hitza da eta oso gaizki erabilia. Bizkaitarrok ere Hazaroa esaten dugu, baina ez hilebete bati, ereiteko edozein giro edo sasoi egoki bati baino eta Euskal Herri erdian, gutxienez, esangura horrekin ezagutzen da. Hilabete bati esateko, dudarik gabe «Hazila» dugu egokiago «hilebete» baten izena baita eta ez beste giro ez gauzarik.

Uste dut norbaitek aipatu zuela hedatuena zala-ta on hartu behar zala. Hori ez da egia. Hazaro Gipuzkoan bakarrik erabiltzen baita hilabete bezala.

Nik batasuna on hartzen dut eta Abuztu ta Hazaro erabiliko ditut hemendik aurrera Euskaltzaindiak on hartuez gero baina mesedez, zentzun gehiago hitzak aukeratzean! Batasunaren izenean ez dezagun behar ez dakin sar!

Zergatik ez da kontuan hartzen Joannes Leizarragaren lehen egutegi eder hura? Berak Ekaina ta Iraila ordeztu «Ereiaro» ta «Buruila» dakarzki baina beste guztiak berdin berdinak dioz, Agorrrila ta Hazila ere bai.

Hazilaren kasuan, gainera, ba dakigu Mitxelena jauna bera ere alde dagoela. Nik neuk erregutuko neraukeo aita Villasanteri, berak baitarama arazo inportante hau, (egia esan nire txalorik beroenak horregatik!) hil bi hauen izenak berriz kontsideratzeko azken hitza eman aurretik.

Hau neronen eritzia da baina beste askorekin batera pentsatua eta aztertu ondoren azaldua. Dena dela on hartuko dena, nahiz ta nire gustukoa ez izan, nik ere on hartuko dut.

XABIER KINTANA

IV PREMIO "AXULAR" 1969-1970

«Diario de Navarra», Iruña Iriburu egunkariak sari bat erutzen du, leen maillako Nafarroko Eskolategietan, 1:500 eta 750 pezetako AXULAR izeneko bi sariekin euskarazko artikulo edo erri kontu oherenendako, euskal idatzlari nagusi aren oroitza-penetan.

Sarietan parte artzeko, baldinkizun ok bete bearrak, dira:

I. Sari untara sar ditzake eskolategiko adinean dauden aurrak. Euskaraz idatzi lantxoak igorriko dituzte. «Diario de Navarra», Pamplona, «Para el concurso de relatos vascos» izenburuarekin.

II. Lanak, gienaz, bi orrialde edo kuartillako edadura izan bearko du. Maisuak, Apezak edo adineko batek bearko du, bere izenekin lana baletsi aurrak izendeiturak ezarriko dituturiaren eta etxearen izenekin batera.

III. Kurso azkenean lantxo obere-

neri Axular Saria emanen zaizkie, bai aurrari, eta bai maisu edo gidadiari ere. «Diario de Navarra» egunkariaren Euskal orrialdean, aldi bakoitz argitaratu diran ipuin alparriek ere, 150 pezetako sari bana izanen dute.

IV. Sariako ipuñiak baiño, edozein gaiaz izan ditzake: ala kontu, erri oitura edo kanta, iosteta, ibillaldi edo gertakari. Aurrek berek idatzirik izan bear dute, ifioren laguntzarik batere gabe.

V. Aurrek bear dute, mintzo diren zebala idatzi. Geliago konta da sarirako errateko, airea edo gatza, utsik gabeko ortografia era baiño.

VI. Sari untarako idatzirik igortzeko epea. Garagarrillaren 15 egunean bukatzen da, Saria emanen da, eta argitaratuko, Nafarroko - Zaindaria den, Jaundone Fermin bezpera egunean.

IRUÑIAN 1969 urteko Buruillan.

AZOKA AIDEA

Azaroaren 2 ta 3'an izan da aurren Azoka delako ori. Lenengo urtetik asiak ziran gure Diputazioak Azoka ortara agertzen. Onak alako indar berezia eman dio Azokari. Gure lau diputazioak leian etorri dira aurren ere beren argitalbenak Durango'n erakusten.

Nafarroak arro agertu ditu, ainbeste Euskal-sailleko liburu eder. Baiña ezta orrekin gelditu bere leia. Durangon iritxi dana ikusi ta naparrak beren artera eramane nai dute Azoka au. Iruñian egingo lu-

re izkuntzaren aldeko Elkarre au bere argitalbenak erakusten. Bizkaiko «Euskerazaleak» ere aukerakoa zuten Azoka au, beren asmoak mamitu ta aurrera eramateko. Bilboko ta Arabako Komertzio-Kamarak beren laguntza eskeini dute ain eroso. «Amigos del País»koak nola ez agertu? An genituan beren liburu ta lanekin. Arantzadi-Elkarre ere Donostitik inguratu zaigu Durangora. Ta azkenik, Aurrezki Kutxak beren eskua luzatu dute laguntzeko.

Ikustekoak dira Santa Maria'ren Eleiz-Nagusiko Aterpe zabalean ain-

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

BAR - RESTAURANT

AURRERA

DONOSTIAN ZURE JATETXE BAKARRA

Urbieta, 12 — Urrut. 12578-11528 — DONOSTIAN

EUSKAL ERRIETATIK

baztan

FERIAK

Baztandar nekazariak dioten beza-la erraten al dugu, «biarriko urrie», eta bai arrazoin aundiarekin, aurtan ere igaz bezala urriko ilabeteak gauzak uxendu baititu. Ilabete guzian eguraldi guziz ederrak egin dazku aguzkiak ere ederki berotben zuela. Eiztariak ere egun ederrak goxatu dituzte naiz ta gehienetan bezala uso guti eskuratu dituzten. Elizondo'ko Urriko feriak ospatu dire eta egun hortan ere eguraldian kin suerte ona izan ginuen, egun hori aski ilun argitu baizitzaikun euri-lankar pixka bat ere ari zuela, beharrik gero eguzkiak goibelak urruturik indar aundiarekin agertu zitzaikula eguna ederturik.

Lenagoko feriak eta oraikoak ez dire berdinak. Lenago eta gure aur denboran ere, feriek iru egun irauten zituzten eta iruetan yende aunitz biltzen zen. Orat egun bakarra izaten da eta hau ortziralearekin eta egia erran urtetik urtera badirudi gutituz ari dela. Aurtan ere yaz baño yende gutiago ibili oemñ da, batez ere mugaz-bertzaldeko yende eskualduna, bainan halare feriek izen aundia baitu eta bere fama ongi barreiatua baitago, egun huntan yende aunitz biltzen da, denak Elizondo'n egun goxo bat igarotzeko naikeriarekin.

Merkatu plazan bazen azienda aunitz eta klase onekoa, bazen non auta. Baztandar tratulariek bei gorri aunitz erakutsi zituzten eta Iruñe'koek esne-bei ederrak eta onak. Yende aunitz merkatuko plazan, urtean den merkaturik hoberena haxe izaten baita eta gañera aspaldi hontan ezpaita funtsezko merkaturik egiten. Esne-belek ez omen dute salmenta aundirik izan eta aunitzez errekkiste gehiago izan omen dute bertze gañerako beiek. Azkenengo urte hoketan yendeak esne salteari eman dio bañan erraten dutenez orai gehienak berriz lenago bezala, aratxe azkuntzari lotu beharrik omen dire. Hemen agertuko ditut merkatuko prezioak:

Esne-beiak 33.000 - 39.000 peza bakarrak. 86 buru salgai.

Bei gorri antzuak 24.000 - 26.000 peza bakarrak. 46 buru salgai.

Bei gorri ernari edo bere aratxearekin 29.000 - 37.000 peza bakarrak. 18 buru salgai.

Migek 22.000 - 27.000 peza bakarrak. 15 buru salgai.

Aragitako beiak 24-34 peza kiloak bizik. 11 buru salgai.

Aratxeak 62-68 peza kiloak bizik. 17 buru salgai.

Zaldi andana bat ere bazen.

Aurtan ere, traktur, belar mozteko maxinak eta gañerako mota guzietako motorrak baziren salgai. Eguerdia aldean pilota plazan, erreboteko partida izan ginuen. Mugaz-bertzaldeko pilotariak ari izanak dire eta partida aski ederra egin daukute. Hemen bi ekipak:

Irabaztaleak 13 yoko. Lastrade - Amorena - Ezkurra - Santesteban - Degerre.

Galtzaleak 7 yoko. Jorajuria I - Jorajuria II - Prim - Justede I - Justede II.

Arratsaldean etzen bertze deus ikusgarriak izan eta yendea harat-hutatzen zabilen karriketan eta ostuetan umore ona nabari zela. Bertze urtetan bezala Antxitoneko Trinteketan bazen soñua eta gazte yendea dantzaldi ederrak eginik ederki yostatu zen.

Azaroan sartu gara eta orai ba goaz gain-bera negu aldera.

M. IZETA

arratia

LAU GAZTERI ERANTZUTEN

Adizkide ezezagun gaztedi: ANAITASUNA-n agertu dozen lan politaren bitartez egin daustasun dei biozkorra entzun dot. Nire lan apalpean irakurle izan zariela iragar-tezagaz oso-osoa poztu nozue. Eskerrik asko.

Ezegizue uste zuok aitatuten daustazuen «H» ziztrin azurtzuauren aurkalarik gogorregia naizanik. Ollartu gurarik agertu dan B bakarrik ba-

litz, gaitz erdi; baña, inguratuta dabiltzazan itz euskera mordolotxaleak, eta ain maiteki ta samur erdereaz lastantzeak, urdailleko miña sortzen daust. Esanbearra dot, baita, iparraldeko beñari esne barririk eratzi ez, eta egoaldekoa antzutu gararik diardun arroskogaz eztodala artu-emonik, eta izateko usterik bez; euskeraren sabeletik jayo, be-raren epeltasun gozoan azi-ta ezi, orraztu, erreztu ta mardulduten bizitarik geiena emon dabena —eta emon ebenak— ontzat artu ta agindu zeatzak zak emongo eztabezen artean.

Ain burrukalari jagi dan gizon-txoak dardar-ikaratu nau. Mai onean mizkeriz azia dirudi, nire ustez, baña, ezikera makala dau oraindik. Ez-taki zein toki dauan egokiena, zein lagun yatorikon ebeto atzetik edo aurretik, nora doian eta nogaz dabilen. Eta azkez eta tamalez, au bere esanbearra dot: oraingo ANAITASUNA-ren —lengoaren iztarsenide— soñuan dantzan egiteko ule ta aginik geienak ondatuta dotaz, astun nago. Gaurkotasun geiegizko jantziak erabilteko, osteraz, zarregia; beraz, obeto iruditzen yat aittiternak soñeraturea nasaiaigo ibilteko.

EUSKAREA GAXOPEAN

Euskarea gaxopean dogula? Zergaitik ezigara arduratzen pipermin ospindu, makallo-azur gaziegiak e.a. emon barik, janari egokiagoak emon, indartu eta morroskotuko danerako laga orain artu diran bat-bateko erabagi gogorregiak?

BASA-JAUNAK

Nor da gure Arratia'n eta inguruetan, Sopelana'tar M. eta Petralanda'ta M. ezautzen ezaizana? Karkabitxueta'n daben mendi-etxe-txuan emon dabez irurogeitakak egunak. Ordularirik eztabe izan, soñu zaratsurik bez. Izpillutaz goiko izartegia, eta begien jolastoki, mendi-bizkar ta sakondiak; lagun-tzat, ardi, bei ta beorak. Janaritzat uruna, mandobabak, eta oneikaz egosita, gabaz arapatzen izan dabezan belak narrua kenduta. Sopel-nak urari ekiten izan dautso, Petralanda'k ardauari. Baña, azkeneko egunean, naparrako iturria agortu zand-a... ura edan bear napar-zaleak, eta burua geiegi makurtu ebalako, edo ipurdia goregi eukalako... gaxorik erriratu zan, bana, osatu da, ta guztiok pozik.

Kontuz Karkabitxueta'ko uragaz, bai-ta, kontuz gizon bikote uragaz; 70 eta 85 urteren jabeak dira.

A. LANDAJUELA

galdakao

J. M. B.

Gizona, gizona dan artean, ta benetako Jaungoikoa barik dirua sartzen badeu jaungoikotzat arrokeri utsa bitarte dala, kaltegarri eta tamalgarririk aundiz, egingo gauza asko dituz. Or doguz Erandioko burruak, illak, zaurituak eta abar eta abarrak kaltegarriko kie bitarte izan dala. Euskalerrri alde askotan, ta batez be Galdakaon kaltegarriko kie urtetan dira toki askotatik eta tximiñi santar askotik, euren bereño zitala bularretan sartuaz. Egun baten, Erandioko gauzaren antzekoak eldu baño len, komuniko litzake fieltro edo garbitzeko tresna eta zapi batzuek imini egitea; gizonak bizirik dagoenez ta, gizona dan artean, aize ona artu dedin gorputzaren osasunerako eta gogoaren garbitasunerako.

BENGOETXEN ELEIZA BARRI BAT

Bengoetxeko auzoaren abade jaunari entzun neuntzanean eleiza barrira egingo dabela, neurritzat pentsatzen neban esan daben ori egia ete da. Toki biten, lenengo arri bi "ipiniñta daboz eta iru gotzain etorriak izan dira; eta onela ere ez da eleizarik egin; eta gañera diru barrik zelat egon da? Pentsamentu onetan nengoala eta igerrita lez nire pentsamentu oiek, abadeak esan eustan: ez da bear dirurik eleizea egiteko; ze zuk dakixun len eleizeak lur pixka bat badeuko ta kon-

trartista bateri emon ezkerre piuak egiteko asmoan lonjaren truke, lonja orreitan egingo geunke bear dan eleiza ori. Baña auzoak eta erriak ere bizkortasuna artu bearko due bearrezko diranari gogo au erakusteko, alegindu deitezan trukearen alde.

FIRESTONE AUZOKO GAZTEDI BATUA

Firestone auzoko gazteen asmoa aurrera doa. Euron gogua alkartasun bat egitea izan da "Ibaigane" ixentatuaz. Ibaizabal gañean bizi diralako; baña bertoko andra Mariaren ixena ipiñi dautsoe. Gazte onein gogua, mendizaletasuna, euskal ikastola antzeko bat egin, eta abar eta abarezko gauza on askok darabiltze baña uste du, onela be, aurrerantzean beñik bein, euskerazko mezan bat igandero egingo dala.

BASAURIKO EUSKAL JAIA

Joan dan illean. Basaurin, euskal jai bat egin zan. Jendea pozik ibilli zala ta jaia ere endo egoal iñoen; baña non egoan euskera? Basauritarrak ez ote dakio euskeraz, mikrofonoetatik egiteko bestean, benterik ez bada be? Uste dot baietz, baña mikroa esku batzuetan egoan eta...

MALKORRAK

Galdakaon, batez be Plazakoe-txen eta Kantabrike inguruan aibat akzidente malkorrak izan dira. Batean autobusak kotxe bat jo ta narrastu egin dabela; bestean kamioi batek bestea jo ebal; Bestean gizon bat atrapatu dabela automobillak ta oso txarto gelditu dala; bestean automobilla alboraz alboraz, erdiko malla pasatu, trokea dagoelako edo kamioiak aldaraz okerretara deukolako ta eurrez eur datorrenakin jo ta talo eginda lotu zala; ta onela zenbat eta zenbat. Baña ori zergaitik? nor edo nortzuk dira errudunak?

ERIOZAK

Jaunaren bakea artu eben, Serji (Sergio) Abril Aguado; Markelen (Marcelino) Loroño Goiri; Iñaki Madina Larrea; Martiñen (Martiniño) Fonzea Araiko; Miren Bakarne (María Soledad) Madariaga Paez; Miren (María) Beobide Galarza; Basil (Basilía) Barrenetxea Eparza.

ESKONTZAK

Joan diranen lekua bete bearrean dago mundua. Jainkoaren legea, mundua jendez betetzea da. Eskontzea, maitasuna betetzeko mailarik ederrenetako da; baña jakin bearrean gagoz zer dan eskontzea. Eleizan ez dabe eskondutzen; maitasuna, ta batez be eskontzea bedeinkatu baño; eta juzgaduan edo epaie-txean arakatu edo liburuetan ipiñi egiten da, jakiteko lege barruan dago ala ezkontze. Benetako ta barrezkoen erantzuna auxa da: gizona ta andrea eskontzen dira.

Miren (María Elena) Jil eta Kepa Miren (Pedro María) Izagurre; Miren Errosa (María Rosa) Rebanal eta Nikola (Nicolás) Sanz; Miren Begoñe (María Begoña) Garzia eta Karla Mimen Erremigi (Carlos María Remigio) Urrutia; Teres (Teresa) Romero eta Aingeru Mirena Fernandez; (Rakel) Casado eta Josu (eJús) González; Miren Ludobika (María Luisa) Etxebarría eta Joseba Iñaki (José Ignacio) Goienetxe.

JAIOZAK

Ezkonduen asmoa betetzeko, maitasuna buru dala, umeen jaiotzak eta bizitzak izaten dira. Orain, galdakaon bataioa artu daben umeak, urrillan naiz beste toki batean jaiotakoak izan, Jeronima (Jerónimo) Santxez Bueno; (Oscar) Arroyo Ogara; Prantzezka Xabier (Francisco Javier) Baldezillo Moreno; Erroberta Karla (Roberto Carlos) Lopez Arzeo; Lumberta (Lamberto) Iri-goien Artetxe; Joseba Andoni (Jose Antonio) Baluena Artetxe; Miren Teres (María Teresa) Otaola Perea; Miren Aingeru (María de los Angeles) Inarez Pimentel; Miren Ele-ne (María Elena) Urrutikoetxea Astigarraga; Sonia Alzola Kabo; (Cristina) Donal Eriz; Miren (María Dolores) Asua Jaio; Susane (Susana) Bila González; Joseba Koldobika (José Luis) Rodríguez Martínez; Joseba Iñaki (José Ignacio) Diego Erran; (Ramón) Ugarte Mugartza;

Joseba Jokin (José Joaquín) Domínguez Ruiz; Miren Teres (María Teresa) Ramallo Prado; Joseba (Jose) Migel Sandino; Edorta (Eduardo) Ormaetxe Salgado Kepa; (Pedro) Abelino Garzia; Leide de Pardiú Zamakona; Benébenda (Bienvenido) Gallego Bilbao; Joseba (José) Mariano Balberde; Jon (Juan) Karlos Bertiagudo; Josu (Jesús) Hernández.

J. B. B.

soraluze

EZOZIKO ANDRA MARI ZARRA

Erriko Jai Nagusietako egitaraua Ezozi'ko Andra Mari'ren albistez or-nitua azaldu zitzaigun. Azalean oraingo Andra Mari'ren irudi ederra margo biziz apaindua, berak ez di-tuan jantziak kenduak, egileak egin zuan bezelaxe, obeto esan da, Ama-Semeak buruetan korioak dituztela ta gure iritiz, gabe obeto egongo litzatezkeanak. Amairu-amalau gar-ren gizaldikoa dala esaten zaigu.

Aita Lizarralde'k, Gipuzkoa'ko ta Bizkai'ko Andra Mari'ren irudi as-

tertzaille jakintsuak, amabosgarren gizaldi erditik onerakoa dala dio. Gu ere Aita Lizarralde'kin gaude.

Egitarauaren barru aldian Andra Mari zarrago baten argazkiak zekar-zian. Ezozi'ko Andra Mari-ren iru-di zarra, amabi garren gizaldikoa ta eliz-gela edo sakristian agurtzen da-la estaen zitzaigun.

Arrigarria!!! Nundik azaldu zaigu irudi maitagarri ori? Erdi-Aroan ote gade, ordukotxeak izaten bai ziran Andra Mari'ren irudi azaltze arriga-riak?

—Zenbat ote ziran errian irudi onen berririk zutenak?

Ez da makala erri batentzako orre-lako irudi baliotsu baten jabe izate-a. Erriko aberastasuna jasotzen du. Gure esabarekin ditugun loturak garbiago azaltzen zaizkigu. Eskertu bearrean gera betiko galdu ez zaigunean. Bere adinari begiratuaz amabi garren gizaldikoa baño ama-lugarrengoa esango genduke.

Ona emen guk jakin deguna: On Jose María Madina apaizak (G. B.) kutxa batean sartuta bere etxean zeukan gordeta. Il eta bereala, be-re gauzak aztertzean, azaltzen da gure Andra-Mari. Andik Elizako Sa-kristira.

Norbaitek galdetuko du: Irudi au Ezozi'ko Andra Mari? Bai, esango genioke zalantzarik gabe. Oraingo irudia, zutikoa, ez da Ezozi'ko len-biziko denboretakoa. Onak esan nai digu oraingoa baño lenago beste iru-di bat zala.

Danok dakiguna da oraingo Parro-kia egin aurretik ermitaren bat izan zala Parroki. Erria sortzean eta Pa-rroki berria egitean, askotan, batez ere Andra Mari'ren babesean jar-tzen zanean, ermitako irudi zarra Pa-rrokira eramaten zan.

Aldare-buruan, (retablo) be al-dean, Andra Mari exerita Jesus al-tzoan zuala, gorago Andra Mari'ren Jasokundea.

Gure Parrokiko aldare-burua, guk ikusten deguna, berri xamarra da. Eta berau egiterakoan lenagoko An-dra Mari'ren irudiak, ez ote zuten, Jasokundeak eliz atariko tokia artu ta Ezozi'koak apaizen baten kutxa?

Ezozi'ko gure Andra Mari Zarra Parroki barruan, toki egoki ta apa-lñean, gure oitotzak Bere bitartez ze-ruratu dizezen, lenbailen ikustea da erritarron gogoa.

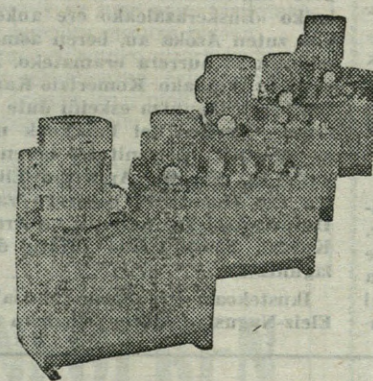
KARAKATE

OLI-UREZKO ERAIKIÑAK

Grupos de accionamiento oleo-hidráulicos

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

GARBE-LAHMEYER.

WUPPERTAL-ALEMANIA'ko

Etxearen banaketa ta teknika laguntza.

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

DONOSTIA

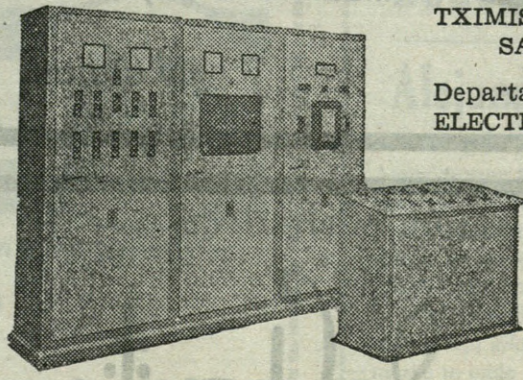
(HERRERA)

Lantegi ta landolak: Jolastokietia

Urrut. 5.3840 (3 linea) ta 51860

ERAKUSKETA: P.º de Colón, 3-bis.

Urrut. 23456.

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGINTZA

Aparatos de maniobra, distribución y control.

oikia

ERRIKO GORA BERAK

Alkarte berri bat degu errian, gurasoena. Orain arte ez da ezagutu gure errian era ortako alkarerik. Erriko problema eta kezka aurrera ateratzeko, bildu dira, ba dago zer egiña. Aurrera gurasuok eta deitu laguntza bearrean zeratenen, emen gaude gu gazteak zueri laguntzeko prest.

Negua badatorkigu, bañan erriko bideetan argirik ez oraindik. Ain-beste lagun ibiltzen da estazio bidean; langilleak, eskola-umeak eta abar. Lokatza ezer ez dala gañetik argirik ez. Erriko Ayuntamentuak amar bat bonbilla beren gañeko txapelakin ipintzea, ez dala gauz zaila derizkiot, kaleko deskantsutoki lokatzik gabekotan baño bear aundiagoa dagola nik uste emen.

Orri ontatik egiten degun eskabi-dea utsik ez dala geldituko orain-guan uste det. Itxaropenik ez degu galtzen.

JAIoTZA

Etxebe'tar Joxe Antonioren emazte Asunzonek lenengo semea izan du. Felix Maria izenez kristautu du-te.

EPIOLA

pasai donibane

ESTROPAZALEI OMENALDIA

Aurtengo estropadetan, saiatu dira gure arraunlariak. Merezimendu haundiak jaso dutela, inork ezin du ukatu. Txalogarria, bada, omenaldi hau antolatu dutenentzat.

Joan dan igandean, Kamara Restaurantean, estropazaleak omenaldi berezi bat izan zuten, beren inguruan jende asko bilduaz.

Hango alaitasuna ta giroa, ikusgarria izan zan. Ondo merezitutako Omenaldia izan dute, arraunlari trebe hauek.

EUSKAL ALFABETATZE

Askotan entzun ohi degu, euskaldunak gure hizkuntzan, analfabetoak gerala. Egi borobila!

Pasai Antxo-n, euskal alfabetatzeko kursilu bat izan da: euskeraz, idazten ta irakurtzen ikasteko alegia.

Euskaldunak ez bait degu izan gure eskolak eta derrior, kursilu batzuen bidez edo norberak ikasiaz, ikasten asi behar degu, gure hizkuntza pikotara joatenez baldin badegu ikusi nahi.

Gure herritik, gazte batzuek joan dira kursilu hoietara, analfabeto maila hortatik irtentzeko. Bere lantokiko lanak bukatu-ta bere jolas-ateginak alde batera utzita, joan ohi dira.

Hau da norberaren herria ta hizkuntza maitatzea ta aurrera bultzatzeko garra, nahia ta gogoia.

ONDARTZAKO KIROLAK

Igandero, Ondarrabi-ko ondartzan, futboleko partiduak jokatzen dira. Urtero, txapelketa bat izaten da.

Gure herritik ekipu bat irten da, YOLA izenarekin. Igaz ekipu bera, LAGUN-ARTEA izenarekin irten ziran.

Orain arte, bi partidu jokatuaz, berdindu (enpatatu) gelditu dira.

Ia gazteak!; Donibane herria goi ko mailan uzten dezuten! (kirolan edo deportean, beinipin).

ERIoTZAK

Mora-tar Maria (Pedro Kuestaren alarguna), hirurogei ta hama-bi (72) urte zitularik, betiko atse-denera joan zaigu. Golan Bego.

Baita ere, Lucilo Vicario, hain-beste urtetan gure herrian finkatua zegoen gizona, 59 urte zitularik Jaungoikoaren aurrean aurkeztu da G. B.

Jaungoiko errukitsuak, bere be-soetan ar ditzatela!

INALURRETA-k

zumarraga

BIARKO GIZARTEA

Goiz argi eta garbi baten epelean,

gure biotzeko maitea lagun arturik, apaiz onspen babesean, zin egin degu betiraungo maitasuna ta sendia ezitzeko Jaungoikoaren bidetan.

Une zoragarri ontan, kezka berri bat loretu da gure biotzetan, Lore onen emaitza, sendiaren eziera. Nonbait entzun degu: "Ez da, ikastolarik, ama'ren magalakorik".

Gizona, gizarte gai da, Eliza ta gizarteak, gurasoari lagunduaz osatzen da, sendien eziera. Gai oni buruz gure errian ornituak arkitzen gera.

Besteak beste dirala, gaur zerbait agertu nai degu, Itzal aundiko diran La Salle ikastetxe ospetsueri buruz.

Gure luma motela ez da gai gure errian sortu ziranetik gaurdño ikastetxe auk egin duten on guztia agertzeko.

Gure begi motelakin ikusten degu nolako ardura daukaten La Salle'tar irakasle trebe auk, Artuaz beren babesean berenganatzen diraden aur guztiak, eta ikastaroa bukatzean bere babesean jarraitzea nai du, ortarako dauka, La Salle Ikasle zaarren elkartea.

Elkarte au kimu berritua arkitzen zaigu gaurko egunean, zuzendari kemen aundiko batzueri esker, ta irrikatzen, Eliza ta gizarteari buruz lan eginnairik. Gure inguruan nabaitzen dira sendi guraso ugari lagundi ontako ezaugarria (insinia) paparrean dutela, Zenbait ote gera konturatzen geranak Gurutze orren astuntasuna gurasoentzat?

Gaurko egunean La Salle'ren maitale deitzen geran gurasoak izan bear degu gizarte eredu, benetan jaramon egiñaz anaidi ontako zuzendarien deiari. Egokia izango da, deikun bat eskuratzean, beste egiteko bear-bearreko ez diran guztiak alde bat utzirik, oni jarraitzea eta gure itzalarkein babestea eta gure txalo beroarekin berotzea gure zuzendari jatorrak eratu diguten ikusgaia.

AZKARRAGA

andoain

ILL-ERRIA (Kanposantua)

Euskal-erriko gure alde ontan, illerri bildur aundi diogula deritzait: ikara oso latza artu diogula, noski. Lurperatuta daudenak, bizi ziraden garaiean alako poz ta atsegiñ zabal-tzen zigutenak, gero obiratu ondoren, ba dirudi bildurgarri ta nazkagarri izaten zaizkigula. Batez ere gauzez: ezur da guzi jakiko ote zaizkigu gure oker da ogenak aurpegira botatzeko edo gu geurok lurperatuko ote gaituen edo...? Gure asaba zarak, ildakoei guk ainbat bildur etziotela uste dot. Eleiz baru edo eleiz ondoan lurperatu oti zituen eta aien illobi gañean egiten zituen otoi-tz ta elizkizun edo eleizbearrak: orregatik dira gaur-egun eleiz barruan deitzen diran «sepulturak». Gero, eleiz atarietan sartzen asi ziran, ta orengatik deitzen diogu, Andoain'en beintzat «Zimitorioak». Urrena berriz eleiz atzehetan edo alboan asi ziraden nunbait eta ori gure errian batzuk gogoan edukiko dute. Andik aurrera urutietara aldatzen asi ziran: zergatik ain urrutit? Osasunarentzat on zalako? Koldartu egin giñalako? Edo koldertu egin gerala? Azkeneko au, nere ustez. Ludi ontako atsegiñei erantsiak gaude ta ill bear orrek bildur ematen digu: illezkorak izan nai genduke ta diruz ta ondasunez beteak, bañan lur azpira joan bear orek kopet illun jartzen gaitu. Oek danak gure gogotara ez ekartzearren, zer? Ill-erriak urrutiratu: utikan illerkerriak! Bañan arrigarri au emen bakarrik gertatzen da: bertze aldeko Euskal-errian ez da ori gertatzen. An illerriak, eleiz ondo-ondotan ikusten dira: igandehetan ta noiznai jendea sartu atera ibiltzen da ta aurrak ere meza ondoren jolasean ere ibiltzen dira. Ta bai apain eta zainduak edukitzen dituela! Zoazte ta ikus, egi dan edo ez.

Au giza onaritzat arturik, Andoain' go illerria zergatik urrutiratu? Aurreko egun batean esaten ziraten, aldatu ez, bañan luzatu egin bear luketela, ta «Banba» lantokiraño zabaldu: egi esan, burutapen okerra etzitzaidan iruditi. Zergatik ez? On-do apaindu ta orma eder batez ornitu ta beste aldeko Euskal-errian bezela, ibillalditxoak egiten oitu egingo ginake, gu ere.

Aurtengo negu ontan, Kandantxu' ra joan bearrik eztegu izanen.

Asi Arrate'tik ta jarai «Mirasol» etxearen ondoko espaloitik eta ikusiko dezute zeñen ongi lagainduko zeraten malda bera! Batek baño geiagok bizkar ezurra autsiko dun, bildur naiz.

Barandiaran Joan Batixta ere etzeok bada geidik! Orain zer dala ta berak sortutako ta apaindutako abestiak eresmintzetan (Diskotan) erantsi ta zabaltzen asi zaiguk! Ori dek ziria ori! Ilxika ilxika ta gutxi-ena uste gendunean, to ta arrapa zak! Bere abeslari taldearekin ludi guzian ezaguna egin. Aurki, ludi guzian entzungo dituzute Andoaingo «Beti-ableslari» taldeak sortutako ta abes-tutako doñuak! Andoaindarak! Erosi eresmintza oek: etzaizute damutko. Inozenzio Garin, izen aundiko «estanko» an dauzkazute salgai. Une alaitsuak igaroko dituzute euskal abesti berri ta zar gozoak entzunez. Ta ik, Joan Batixta: jarai lanean. Ia, danak baztartzan ditukun ta ia ire abestiak entzunaz, gure erri purtil ontako ogen, akats, eru ezbear, oztopo, gezur ta zurrumbillo nazkagarriak ahazten ditugun! Ta jarrai zak, beti euskaldun orain arte bezela. Ire guraso ta asaba zarrak ez ditak ukatu askok egin duten bezela! Ta alare eleizara joaten dituk! Zertara? Ta Jaungoikoaren legeko laugarren agindua? GURASOAK AINTZAT AR-TZEA. Euskaldun ziran askok egin ezteguna. Euskaldun ordeaz izenez izan, ez izatez!

BINGEN

errezil

«ZERUKO ARGIA»

Ernio azpiko txoko ontan ere eza-gutzen eta maitatzen degula adie-rri nai det! Baita pozik asko iraku-rrari ere gero! Batzuek, nik bezela, asieratik bukaeraraño gañera, itz bat bakarra ere laga gaberikan.

Nagi xamarak, ordeaz, bertan noiz-peinka idazteko, naiz eta emen idaz-le askar bapaño geiago izan. Ia ba-da ni asteak beste obexeko botzuek akullutu eta zirikatzen dituen. Alaxe nai nuke.

UZTARRI BAKARREAN

Jardungo dute laister gure errian. Urraki'peko erri polit (iñun politik ba'da, auxe bat alapañetan), onetan arripestak S. Martiñetan ditugu. Aurten orrela jarraitzen baldiñ ba-du beintzat, a ze nolako jaiak izan-go ditugun!

Azaroaren 13'z proba sariketa ere antolatu digute. Ezaguna dan Erre-zill'go «arri txikia» izango da erabi-llico dana. Ia bimilla kilokua eran-tsiko dioten besteakin. Idi bakarka-kua, uztarri bakarrekua izango da beraz. Sariak, errikoetxeak eske-ñiak ez dira txantxetatuak. Lau ba-natuko dira: bost millakua lenen gua eta lau miilla bosteun, lau mi-lla eta iru miilla bosteunekuak beste gañerako irurak.

Jakiña, Basarri sonatubaren jai-terria izanik, bertsolari saioak ere aukeran izango ditugu. Zaleatasun aundia bait dago bertsolaritzarako gure errietan. Beaz, bidezko da onentuenak ekartzen sayatzia. Ez dedilla, ordeaz, Amezketako zakur-keri nabarmenik gertatu. Ez det uste Euskal-erria Euskal-erri danetik alakorik iñun iñoz gertatuko zanik. Ortarako ez degu bertsolaririk nai. Bertsolaritza ez bait da gorrotoa ereiteko eta iñori alakorik esateko. Guk arrika uxatuko genituzke ala-kuak. ¡Utikan!

Ba dauagu aukera ugaria gaur, gu-re Basarri berdingabeagandik asi-rik, Uztapide dala Lazkao Txiki dala et.ab.

Betoz onentxuenak, urtean beñi degu S. Martiñ da.

GIRO OBERIK

Eziñ ditek e izan udazken aldian aurtun deguna baño... Etsitan geun-den aurtun etzitzakula babarrunik eta artorik eldu ere egingo. Apostu egiñak badira gure artian. Gaztaña, sagar, txermen, arto, babarrun... ederki eldu zaku. Oso pozik gera. Udako ezetasun eta bustialdi aik ikusita ikaratu giñan baño.

Udazken onetxek uzta ederra eka-rru digu berarekin. Berari esker, aur-tengo negurako, datorrena datorre-la, prest gaude.

Errian ditugun agure zaartxoena-ri entzun diet orain berrogeita iru

EUSKAL ERRIETATIK

urte izan zutela aurtenguearen an-tzeko beste udazken zoragarri bat. Azaroan sartuak gaude eta ala ere eguzkitsu eta epel dirau. Ala obe.

GURE EIZTARIAK

Ez daude lotan. Izan ere basurde arrastoa agertu dalazko otsak zabal-du dira eta ez da arritzeko.

Ia Aitz-lurrieta'rena emengoren batek egiten duan. Poztuko giñake. Eta bitartean usoren batzuek etxeratu ezker ere, ez gaude gaiz-ki.

ERBI

errenderi

ITZALDI BAT

Datorren asteko ZERUKO AR-GIA'n emango degu Xenpelar'en oroiz eratu dan programa osoaren berri; egitarau ederra, ikusiko de-zutenez.

Bitartean eta giro sendo bat osa-tu dezagun, il onen 28'an, arri-salde-ko 8'etan, Alameda Zinema'n izan-go degun itzaldiaz zerbait esan nai genuke.

Dakizutenez, itzaldi ori gure erri-tar margolari ta idazle dan Anton Valverde'ren gain joango da. Gaia: "Xenpelar eta bere nortasuna". Gai interesgarria, Xenpelar'etzaz guz-tiok jakin naiean bai gaude.

Itzaldi ori, gainera, musikaz la-gundutako bertsoekin apaindua izango da, beraz ez nolanaikoa.

Baita ere, itzaldi ortan, gure la-gun Valverde'k berak pintatutako Xenpelar'en irudia agertuko digu.

Dudarik gabe itzaldi ortara jen-detza ugaria joango da, bai Erren-deri, Oyartzun —erdi oyartzuarra bai degu izlaria— Lezo ta inguruko errietatik.

Datorren astean xetasun geio emango degu.

EUSKAL ANTZERKIA

Xenpelar'en ohorez eratutako jai-aldietan euskal teatro'rik ezin fal-tatu.

Antzerki-jaiak, gaur amabost, An-der Donea'ren egunez, goizeko 11 1/2'etan izango degu.

Urnieta'ko talde apañak, Antonio Maria Labayen jaunaren "Califor-nia... Kukul!" iru ekitaldiko obra ederra eskeñiko digu eta teatro'za-lean gustokoa izango dala dudarik ez degu.

Sarrera billa jendea saiatzen al da, bestela gabe geldituko dira.

XENPELAR'EN BIZITZA

Aita Zabala josulaguna langille purrukatua dala guztiok dakigu. Bertsoak bildu ta liburua sortzen egin ditun lanak ez dira nolanai-koak.

Orain, bere garaian agindu zigun bezela, Xenpelar'en bertso ta bizi-tzaz liburu berria sortu digu. Jakin degunez, ezagutzen ez ditugun Xen-pelar'en bertso asko omen datoz.

Uste det bertsozaleen gustokoa izango dala eta ez dala Errenderi ta inguru abetan etxe bat izango libu-ru ori sartuko ez danik. Erne ira-kurle, laister eskeñiko dizute.

IL DIRANAK

Gazterik, berrogei ta amasei ur-terekin Jaunak beregnatu du, Fer-min Lortza jauna. (G. B.) Bere alar-gun, seme ta familikoak atsekabeen lagun gaituzte.

AÑARBE

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

MARGO EDERDUN ENZIKLOPEDIA

- Amabost liburu eder erarik errex ta egokienean euskaldun neska-mutil guziek euskeraren bidez ludiko kultura guziaz jabetu ditezten.
- Orain artean agertu diranak: «Biblia guztioi esana», «Abereen mundua», «Landareen mundua», «Ibiltze azkarraren mundua», «Mundua guztioi era-kutsia», «Afrika», «Sortalde urrutian», «Egazkiñen mundua», «Jainkotxoaren eta Gizagurenen mundua», «Errialde guztien Historia».

Txartel au bete ta gure-gana bialtzen ba dezu gure liburu auen adierazgarri eder bat jasoko duzu bere berri emanaz.

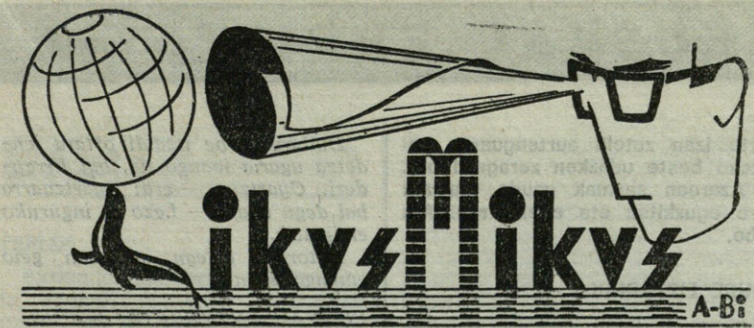
Izen da abizenak

Zuzenbidea

Erria

Gure zuzenbidea:

Apartado 3.024
DONOSTIA

BA'OTE DAKIZU...?

1.—«Conde de Pañafloreda»; gure artean asko aipatzen dan «Conde» orren izen abizenak?

2.—Simon Bolibar, «El Libertador»; izen ospetsua benetan; Ameriketako zenbait lurralde askatzeko asmo goitiarra nun xuxpurtu ote zitzaion?

3.—Illargira eldu egunetan gaudela, lenengo egalari-ametslari aiek go-goan artzea bidezko da noski; beraz, Paris'en lenengoz egan egin zuena, nor ote?

4.—Gaur egunean gizon naiz emakumeen irrika bizienetako bat beribil, gurd, «auto» edo... berez ibilli ditekenez zuek izatea da; ain zuzen ere errien aurrerapen-maila adierazteko neurri egokia ori: biztanle bakoitzaren ariara, zenbat «auto» ote U.R.S.S.-en (Errusi'n) eta zenbat U.S.A.-n (Ipar Ameriketako)?

LOPE DE AGIRRE

Donosti'ko Aurrezki Kutxak aurtan zabalduetako egutegi ederrean azaltzen diran sei lagunabarietako bat Lope Agirre da; izen ori ta «Tirano Agirre» bat da Venezuela'n, bear bada bigarrena ezagunago. Jakiña, bere jokera gogorrenak Margarita ugartearen, Amazonas ibai ertzaren eta Barquisimeto inguruko lurralde oiantzuetan izan bai ziran.

Orduko gizonen irrika El Dorado'ko mitoak sutzen zuen; ango aberastan txoratu ta gaiztotu, basati amorratu egiterako txoratu ta gaiztotu ere! Guzien griñak izkutuki aien jabe izatera suspertuak zebiltzan; beste guziengaitetik nagusi izan, buruzagi, agintari... puska aundiena bereganatu asmoz.

Eta ortarako gogorra izan bear, benetan gogorra gañera; orrela izan ezik agintaritzaz errez galdutako zitekean. Beraz, goorren artean gogorrena zein, uraxe nagusi. Eta gure ofatiaz bulartsuak orixe egin zuen: gogor jokatu, bere bidatzit lagunak baño gogorrago, buruzagi bezela ezagutu zezaten.

Oso sakonera jo gabe errez igarri ditekenez gure «Tirano Agirre» ori denetan ankerra izango zala; bai bear ere! Zer ziran ba besteak?, zer bere lagunak?, aingerutxo otzanak ote? Ondo dakigu ezetz; ez txepetxik ez txepelik etzan an, ez orixel; arrano ta otsoak bai ugari....!!

Giro izugarri artan buruzagi izatekobear zan bai... arraiepolat!, gizona bear zan izan...

Siñiskaitz dirudien arren, ordea, giro zatar, anker, odolzale ta basatikeriz gañezka azaltzen zaigun zer artan gure Lope Agirre-ren biotz xamurra ere agirian jartzen zaigu. Bai enetxoa, «tirano» arek ere biotza bazuen alajaña! biotz xamur-xamur eta maitatia gañera. Peru'ko indiar batekin alaba izan zuen elbira ta dirudienez ain guttunak zituen biak, bidez-bide norna! zijoala, aldamenen zebilzianbeti.

Baia burruka izugarri artan ustez lagun zituenak salduta alde guzietatik esitua ta galduta ikusi zanean, gizon dollor aien laztal («colchón de bellacos» bere itzetan) izan etzedinber e Elbira alaba kuttuna erail bearrean arkitu zan, Eta bai erail ere...!

Jose Artetxe'k erderaz egindako idazki txukunean labur-zur bederik are berri ematerakoan, ofatiazarren alde guztiz nabarmen au azaltzen digu: Lope Agirre-ren idazkera jario biziko ta apaña zala. Orra ba, «tirano» zana-ren barne-muñean, biotz bera, xamurra ta guztiz maitatia izanez gañera idatzit ere mail arruntaz goitik idazten zekienak toki ba'zuela ikusten degu. Itz bitan esan: ezpatat naiz lumaz, trebe ta argi; orrelaxe zan Bolibar aundia ere: gudari beela gogor eta trebea, idazle bezela oso argi ta iaioa..

Eta Valverde'k Lope Agirre'ri egin dion irudi bikain ortan ben-benaz ederki azaltzen zaigu ofatiaz bulartsuaren zer eta nor guzia; irudi antzez, barne kemen eta txinpartez naiz gudari jazkeraz oso osorik bere punttuan dagola esango nuke. Nere ustez eskuetan agiri da ondoen Lope Agirre-ren izate arrigarria: ezkerre ezpatari gogorki eutsia, eskubia berriz zabal eta irikia, ongi naiez betea.

Egutegi sailletik bat aukeratzekotan onenetakoa bezela orixe autuko nuke noski. Izan ere, «tirano»aren irudi margozte egunetan Valverde'k maitagarriren bat lagun zuela uste det...

ERANTZUNAK

1.—Francisco Xabier Maria Munibe Idiakez, Azkoiti'n jaioa (1729-1785).

2.—Erroma inguruko Aventino mendixkan 1805'go uda ilunabar batean; 22 urte zituen. Amets urdin artan mamitu zan Venezuela, Colombia, Ecuador, Peru, Bolivia ta Panama errien azkatasuna.

3.—Alberto Santos Dumon, brazildar gazte aberatsa. Egazkinez 1906'garrenean igo zan lenengoz baña askoz lenago ere globoz aldean ibillia zan. Arrigarri ta benetan aipagarri dira brazildar gazte bulartsu bezin saiatu orren alegiñak egan egiteko.

4.—Errusi'n beribil bat 235 lagunentzat. U.S.A.-n beribil bat 2,4 lagunentzat. (bostentzat bi burdi).

A-BI

IZKIRIMIRIAK

"DONOSTIA'KO GAUZAIN ONBERA"...

Garai batean ba omen zan Donostia'n gauzain bat guziz onbera ta kuperatia eta gaueko ezorduetan kallean mozkorren bat arkitzen zuanean ez omen zuan pakerik izaten gizarajoak uraxe etxera bidean jartzen ez zuan artean, berak lagunduta bear baldin bazan bidean kontseju onak emanez...

Makinatxo jende "karriatu" omen zuan gizarajoak bere denboran! Eta ixun edo munta jartzerik ezta burura etorri ere, baña bein orratio ez omen zuan ba gizarajoak beste erremeriorik euki...

Alegia, gau batean arkitzen du mozkor-mozkor eginda zegoen gizarajo errukarri bat, eta bere sentimendu onezko oiturrari jarraiki, an gelditzen zaio etxera bidean jarki narik...

Baia gau artako "geixo" arek gauzainaren alegin eta borondate ona alde onerako artu bearrean, ez al zaio ba bera "artzeokoekin" jarki ta erabat kazkarrotuta biurrikeri geixotat asit? Eta ori asko ez zala, ez al zaio ba biraotara azkatu?...

Berotu zitzaion gauzainari berari ere, ta sekula ta bein bere liburuxka atera, izena artu, ta ezartzen dio

tokatzen zan ixun edo munta, bost peza uste det... "Fulano de tal, cinco pesetas de multa por blasfemar"...

Baia etorri zitzaion, mozkorari ez ezik baita berari ere biaramuna, ibitu zitzaion berari ere aurreko gau-eko aserre ta berotasuna, garbatu zitzaion mozkor gizarajoari egindako kaskailukeria, mozkor gizarajo bidez bait-da bere buruaren jabe, ez bait-daki zer esaten duan ere, ez bait-dauka ezagupiderik, beraz ezta zer erantzunik ere... baña egiña eginda zegoen eta arek ez zeukan erremeriorik...

Azkenean pentsamendu orrixe jira ta buelta etorri zitzaion burura. ez erremerio osoa, baña bai mozkoraren gau artako pekatua pixka bat arindu edo arinitxura geiago emateko bide bat, eta joan ixun-papera utzitako tokira, eskatu, eta erasten edo geitzen dio agiri orri "aringarritu" izan ziteken au... "Fulano de tal, cinco pesetas de multa por blasfemar" "SIN MOTIVO JUSTIFICADO"...

TXOMIN

LIBURU ARAKATZE MAKURRA

Δ. 1	Δ. 2	Δ. 3	Δ. 4	Δ. 5	Δ. 6	Δ. 7	Δ. 8	Δ. 9	Δ. 10	Δ. 11
	J. 12	J. 13	E. 14	K. 15	B. 16	G. 17		J. 18	F. 19	G. 20
J. 22	D. 23	B. 24		E. 25	F. 26	B. 27	K. 28	I. 29	Δ. 30	B. 31
	H. 32	D. 33	H. 34		L. 35	O. 36	F. 37		K. 38	F. 39
F. 42	U. 43	H. 44		K. 45	F. 46	H. 47	M. 48	H. 49		J. 50
K. 52	D. 53	M. 54		O. 55	K. 56	M. 57		G. 58	B. 59	H. 60
H. 61	R. 62	K. 63	M. 64		O. 65	S. 66	S. 67	S. 68	P. 69	R. 70
H. 72		V. 73	G. 74	P. 75	N. 76		T. 77	V. 78	E. 79	S. 80
T. 82		K. 83	J. 84	I. 85	J. 86	L. 87	N. 88	L. 89	X. 90	
V. 92	T. 93	R. 94		F. 95	V. 96	S. 97		I. 98	R. 99	V. 100
V. 102	M. 103	O. 104	N. 105		R. 106	N. 107	P. 108	P. 109	E. 110	N. 111
										O. 112

- a) — — — — —
7 2 1 30 6
- b) — — — — —
16 21 24 5 59 27 31 8 9
- d) — — — — —
3 10 53 23 11 34
- e) — — — — —
79 40 14 110 25
- f) — — — — —
42 26 38 46 19 95
- g) — — — — —
58 74 20 17
- h) — — — — —
35 61 72 44 33 49 47 32 60
- i) — — — — —
12 81 98 97 85 86 13 29
- j) — — — — —
50 41 18 22 84
- k) — — — — —
83 15 63 28 45 56 39 52
- l) — — — — —
36 89 4 87
- m) — — — — —
54 103 48 64 57
- n) — — — — —
107 88 105 111 76
- o) — — — — —
55 37 65 104 112
- p) — — — — —
108 109 69 75
- r) — — — — —
106 62 70 99 94
- s) — — — — —
66 80 67 68
- t) — — — — —
77 93 82
- u) — — — — —
96 43 73 98 102 71 100 101 78
- x) — — — — —
90 51 91
- Mutiko ta zarren bitarteko.
- Atsegin, bozkario.
- Zikoitza, bekaitza.
- Zirrikitu, abagune.
- Musean aundira jokatzeko.
- Geldi, ibilge.
- Lur-langillea, lugiña.
- Indibada, baburruna.
- Unide, txatxa.
- Gudalburu, aitzindari.
- Sama, idun.
- Goragale, nazka.
- Apika, bearbada.
- Okerrik gabe.
- Ur-min, sabelurmin.
- Gorengo, nagusi.
- Ori dek eta!...
- Ereiteko soroa.
- Jentil-arri, arripil.
- Antzeko, berdintsu.

ATZE-AURRE

LE

Asmatu bearreko itzak sei izki ditu.

Oitu bezela irakurtzean, ARRAIEN AARAUTZA esango dezu. Atzekoz aurrera irakurriaz, orde, ARBAZTA, ADABURUA arkituko dezu.

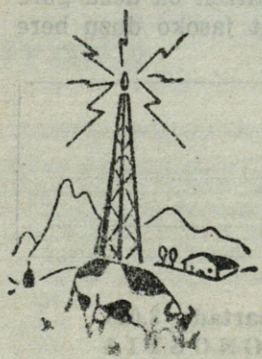
AGERPENAK

LIBURU ARAKATZE MAKURRA

«Zazpi egunen buruan ugol-dea erauntsi zan lur gañera. Zerua idiki zan eta euri zaparrak egin zituan berrogei egun eta berrogei gauetan».

ATZE-AURRE ARRABA-ABARRA

Baserriaren alde EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak.

RIOJANO EUSKALDUNA

ZESTUAN; DONOSTIAN ETA BEIZAMA MAISU IZANA

Oporrak igarotzera etorria naiz nere sendiarekin «Santo Domingo de la Calzada» errira. Ta burges, benetako burges antzera, patxaran, kezak ta lan guztiak alde batera utzirik nai nituzke igaro.

Burgesak gerala diotenak, izango dira noski ta, aztertze, probatze, gogo bizieta nun burgesaren bizikera. Ara nun alderdi aundia arkitu detan, nere eguneroko lan ta gañontzeko burrukatik, orain egun aurretan daramakiten bizimodu lasaia. Emen arkume txuleta maatsadarren sutan erreta, an ardo bodegaren bat, urregio eizera tramakulua zinzilik detala bizkarretik, bazkari-ondan akeitegira, txokor bat ezpañetan estuturik txintxonera ta... Au da bizi aul!

Orain ezaguturik dauden alderdiak, bai garbi ikusten detala, gazte-sozial diruzaleak baño errikoia dala, guk geure errian daramakigun bizikera, ta burgesak baldin bagera... Bañan laga dezaiozun ari oneri, ta joan gaitezen kronika onen sustraia.

Oporrak lasai, patxaran igaro bear ditudala ta... bañan beti izaten da zerbait gogoak aust enditudana, ta oraingo ontan Riojano Euskaldun bat izan da.

Agerkari au ikusirik, galdera batzuk egin nai nizkion ZERUKO ARGIA'rako. Bere aoz nai bait-nun jakin gertagi, edo fenomeno onen sustraia. Ta ara, «Deportivo» akeitegiko ertze baten, aurrez aurre exeririk nun arkitzen geran, alkar izketa oneri asiera eman nairik.

Irriparra ezpañetan, begiak argiak ta biziak ditu. Gogoz, prest dagoala iruditzen zait nere galderari erantzun emateko, ta ona emen nun dijoan nere lenbizikoa.

—Izen, abizenak?

—Saezmiera ta Uyarra'tar Jon Joseba. Lagunak Juanjo edo Maisua deitzen didate. Maisua diotenak ez dabilte oker. Santo Domingo'n irakase bait-nago.

—Jatorria?

—Burgalesak ditut gurasoak. Rioja'ko erri kokkor batean jaioa naiz. Aur, jaio berria nitzala, Burgos'ko erri txiki batera aldatutik eman ditut nere lenbiziko zortzi urteak.

—Ezkondua izango zera noski?

—Bai. Erritara dut, Santo Domingo'ko alaba dut nere emaztea. Jainkoak ez digu sendiaren jarraipenik eman, ez degu aurrik, bañan ziur egon zindezke, abizenaren jarraipena izan bagendun, ez zirala euzkerarik gabe, euzkeraz ikasi gabe geldituko, naiz ta Riojanoak jaiotzez ta izatez izan.

—Euskeraren zaletasuna nundik dezu sortua?

—Bederatzi urte nitularik, nere gurasoekin batera, Zestua'ra aldatua nitzan. Aita irakaslea bait-nun ta irakasle bezela, edo irakaskuntza, Zestua'rako izendatua izan baitzan. Ta ona emen nundik datorren, nere euskal-kutsua. Euskaldun bihurtu, Riojano izakera geldube. Zestua'n, Zestuar bat gelago izan nitzan. Berak zituzen oituranen jabe egiñaz. Beren abesti xamurak abestuz, alkarrekin dantza berdiñak dantzatzuz, euskal-

dun bihurtzen ekin nitzan, Euskaldunak bere erriari dion maitasunarekin bat egiñik, berak zituzen maitamienak ezaguturik, Euskal-erria maitatzen ikasi nun. Ez ditzagun aztu, nere aurtzaroa ta gazte denbora, Zestuan, Gipuzkoar izan zirala. Ondoren Donostian amar urte irakasle, ta beste iru urte Gipuzkoaren biotz dan Beizaman izan bait-naiz irakasle. Emen, Beizaman, baserriz inguratutik dagon erri kokkor ontan, Gabon garaietan, alderdi guztietara begiratu, ta denak margo aldi, arpegi berdiña azaltzen zuten, egun otz aietan, ango mendik, baserritik baserrira olentzero eskola umeak eramana, Zestua'n ikasitako gabon-abestiak, abestuz, igarotzen nitun. Baita Santa-eske egunean, Euskaldun zaren jantzirik apaingarrienarekin, nere gorputza estaliz, baserritik baserrira, ibillaldi galantak egiña naiz. Azaldu dezaket nere biotz barnetik, irtetzen dun sentikizun ugariarekin, osoarekin, nere izateak bi ixuri aldi ditula; bat Riojanoa emen jaio nai-

re biotz barrenean deukat sartua bere indar guztiarekin. Sentitzen dut, maita dut, ta mintzatzen zaidanean berarengana joaten naiz kukuturik alkar-izketa, nere biotza tunpaka dalarik. Ta opor aldiak onuntz igarotzera etortzen diran euskaldunak entzuten didatenean euskeraz mintzatzen, arriturik gelditzen dira nere euskera garbiarekin. Orregaitik bearrezkoak ikusten ditut ikastolak. Ikastolak diralak, euskal-izkuntza, indartsu, bizi-erazikodun biderik egokiena. Euskal-odola daramakitenak, sentitu daitezela, zearo aundiki, beren izkuntza, Europa'ko zarrena izanik, baita ere bait-da xamurra mintzatzerakoan, garbia suztraiz, goxoa entzuleentzat, ta nik ez dakin zenbat gauz geiago.

—Euskal-abizen asko zumatzen ditut erri ontan. Zer ikusirik izan ote du lur onek Euskal-erriarekin?

—Gai ontaz luze itzegiten ekingo banitzake, orri asko betetzeko bide izango zenduke. Nere Rioja'ko erri onek, leku-izen asko euskaldunak di-

izeneko erriari; Ezkarai, Herramelluri, Lajarraza, Urdanta, Ayabarrena, Uyarra, t.t. denak Santo Domingo inguroak dira, ta ezin ekingo gera, emengo zelai, mendi-tarte, borda ta gañuntzeko euskal-kutsua duten izenak aipatzen, orriarik gabe geldituko gera-ta.

—Rioja'ren izena nundik datorrela derizkiotzu?

—Rioja, Rio Oja'tik da nere bereziko iritzia. Bañan Euskaldunak onuntz lanera antziñan etortzen ziranen, nola zioren Erri-otza'ra edo Erri ogi'ra zetoztela, ez litzake ziaro oker egotea izango, esaera ortatik datorrela esango bagenduke. Gai au ere oso zabala da, ta orri asko bearko liratzke gai au bear dan mallan azaltzeko ta joan gaitezen beste galderen bat badezu, berari erantzutera.

—Ez diot beste galderarik egingo baizik «ZERUKO ARGIA» eskeñi irakurleari zerbait esan nai bait-dio.

—Rioja'ko lur eder ontatik nere agurrik beroena «ZERUKO ARGIA» ren irakurle guztieri ta batiz-bat Gipuzkoan iaioari. Bere erri ta baserrik ezagutzen ditut. Baita ere ezagutzen ditut beren oitura garbik, bizi izan ditudalako. Ain zintzo, leialak, ta langille diran Euskal-erriko gizadia maita det, beren kideko izan naizen ezkeror. Gipuzkoak bear bada, Gipuzkoatarrak berak baño obeto ezagutzen detalako.

Agurtzerakoan lagunok, nere agurrik sutsuena biali nai diot, Zestua'ko erriari, nere aur ta gaztetasuna, poz ta alaitazunez bete zuan erriari, ta baita aztu eziñeko naigabea sortu ziralak ere. Egun batean Zestua'ra eraman ninduan Aitaren ezurrak, bein-betirako, Zestua'ko ill-errian ditudalako.

Zestua'ra, Euskal-erria ezagutzera, euskeraz ikasirik, euskaldun bat geiago izatera, Riojano izanik, ta ezin ukaturik, Euskal-erriko gizon eta lurrak maita izaten erakutsi zidan Aitaren ezurrak.

—Agur, Juanjo ta milla esker.

Ta zuek «ZERUKO ARGIA'KO» irakurleok ikasi zazute «RIOJANO EUSKALDUN» onengandik EUSKAL EUSKALDUN izaten.

EUSKO

Aita Larramendi'ren liburuak

Donostiako Aurrezki Kutxa Munizipalak duan «Actualidades» izeneko aretoan, jakintza-billera bat ospatu zan illaren 3'an rratsaldean. Billera orretan asi dira argitara zabaltzen Aita Larramendiren liburuak.

Aurrez, Alvaro Valle Lertsundik izlariaren gaitasuna ta jakitea agerian jarri zizkien entzulei. «Amigos del Pais»-koen lendakari dan Valle jaunak, ederki agertu zuan Telletxea jaunaren izena ta entzutea mundu guzian, Edesti-gaitetan.

Ondoren, Nikolas Lasarte, Aurrezki Kutxa Munizipalaren zuzendari jaunak, adierazi zuan, nolako poza duan Aurrezki Kutxa onek, bere alegez aurrera atera zualako bere sasoiari «Sociedad Guipuzcoana de Ediciones y Publicaciones» izeneko elkarteak. Lan ontan, «Amigos del Pais»-koak lagundu izan diotela, garbi jarri zuan.

Ta besterik gabe, Telletxea jaunak artu zuan bere izketaldia, Aita Larramendiren lana ezagutu- arazteko jendeari. Batez ere, «Corografía» izeneko Larramendiren liburu aiatu zuan bere jardunean. Au izan da orain berriro argitatu dan liburua. Gipuzkoak liburu orretan du bere izate ta lanen laburpen bat. Eta bertan ikasten da gipuzkoartasun eta jatortasuna gure artean agertzen dan bezela.

Liburu onek, —dio Telletxeak—, arrera txarra izan zuan. Luzaro egon zan illunpetan, inork argitatu gabe. Zergatik?... (Enbidiz, billurrez, ala beste eragozpenez?...) Dana dala, 1882'garren urterarte argitatu gabe iraun zuan gure artean. Urte ortan, Aita Fita'ri eskerrak argitara eman zuten. Eta gerora, Buenos Aires'etan 1950'garren urtean berriro argitara eman zuten. Aita Fitaren argitalbena, oso bilduma eskaxean atera zan.

Oraingo au, «Academia de la Historia»-n gordetzen dan aletik atere da; baña ez un bezela, akatsez eta okerrez josia, batez ere euskal-itzetan. Emen oker oiek zurenduak datoz kontu aundiz. Ba-du ere, orain arte argitatu eztan buru berri bat. Buru onetan Larramendiren lanak eta bere denborako giroa ederki baino obeto azaltzen zaizkigu.

Beraz, «Corografía» izeneko liburua, Gipuzkoaren gorapenerako idatzia eskeñi zuan Larramendi argiak. Gero etorriko ziran «oitura-liburuak» au izan zuten nolabait lenengo argitalbena. Larramendiren lana, Sarmientoren antzekoa da. Praille onek egin zuan Galizian, gure jesulagunak, gure lurrean egin zuan lan berbera.

Gizonaren gorespina zabalean egiten zana, Aita Larramendik gizon jakineko batzuen gorespen bihurtu zuan. Eskubide ta Askatasunaren aldeko lan zabala, Larramendik Eskubide ta Askatasun jakineko batzuen alde zeaztu zuan. Geroaren goralbena onen zabaldua zegoen aldi aretan, gure jesulagunak, antziñako goralbena mamitu zigun egoki. Baña geroko aldiari ere, berea ematen dio andoaindar jator onek.

Idazleak otz-otzean idazten zuten sasoi aretan, Larramendik bere biotza galdutan jarri zuan, luma erabili zuanean. Bizi izan zuan aide ta giroa eskeintzen digu liburu onetan. Aren iturriak bizitza ta ikusitakoak, eta liburutik bestek bilduak izan ziran.

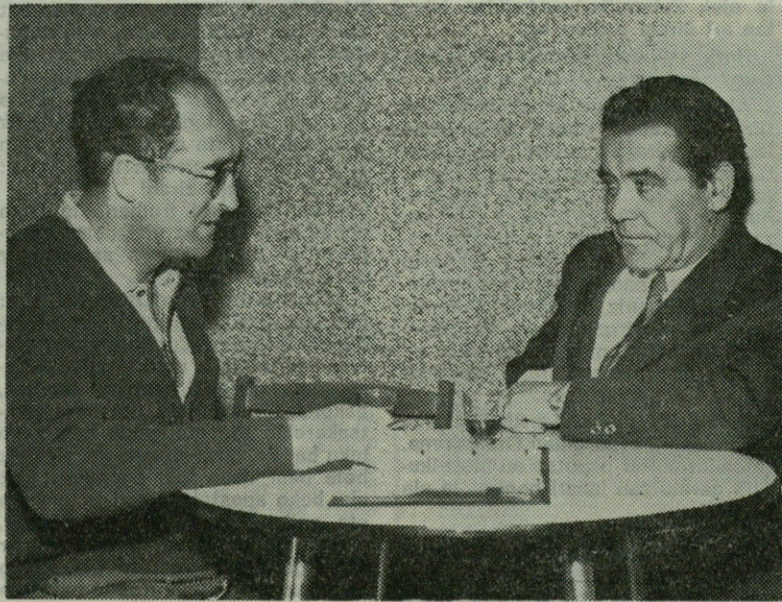
Arek eskeintzen digun Gipuzkoa, Arkadia zoriontsua da. Zorion beteko erria ta eskualdea jartzen digu Gipuzkoa au. Guzia begien aurrean du idazterakoan: lurra, gizonak, elkarteak eta oiturak; izkuntza ta folklorea ere kontuan artzen ditu. Gipuzkoa arentzat, etengabe okerri bakarra da. Emen-go ola zarrak, arrantzaleak, nekazariak, langille ta salerosleak. Ezu begi txarra, orduan asita zegoen gure erriaren aldaketa ikusteko ere. Nabaitzen du politika ta gizarte saillean sortzen ari dan aide berria.

Ta guzien gain, Larramendi'k Gipuzkoa ta gure lur ontako gauza guztiak maitatzen erakutsi zigun. Maitasun sakona ta bikaina zuanez, gure akatsak ere aitatzen ditu. Gure kemena, basatikeri bihurtzeko degun arriskua, elkarrekiko inbiri ta ikusi-eziñak, gure jakintzarekiko ajolagabekeria, gure Kondairaren ezjakinerria, izkuntza baztartzua, eta oiekin danekin, gure diruagatik utzi ditugun beste eginbear aundiagoak, gure Foruen alde ain ergel jokatu ta abar ta abar...

«Corografía» bere idazkeraz ta gaiak —bukatu zuan Telletxeak—, liburu arrigarria da; ura irakurriaz poztu ta gaitu egiten gera. Or baitegu argi ta garbi erakutsia, gure Gipuzkoa, Larramendi bera ta gero izaera ere.

Telletxea jaunak txalo beroak entzun zituan bere izketaldiaren azkenean.

N. E.

Santo Domingo de la Calzada-ko Deportivo akeitegian. Eusko gure kronista Saezmiera ta Uyarra Jon Joseba-rekin alkarizketan.

zelako, ta beztea Euskalduna, nere biotzaren jabe dalako.

—Irakaslea zeran ezkeror, Euskal-errian sortuak diran ikastolagaitik, zerbait esan al-dezakezu?

—Erri-tar bat, euzkal-aize, arropuzturik azaltzen bada, ta ez bada-ki euskeraz, neretzat euskal kutsurik ez du. Dena galdua bait-du. Bat, ume-zurtz dalarik, amak seaska er-teezan, bere abots gaxoarekin, Aito-rran izkuntz zarrean, aurtxoaren len- biziko sentikizunak esnatu ba-dizkio, ta zabarkeriz euskera galdua badu, ez du barkaziorik, ez dio balio in-ungo aitzetik. Urte asko daramazkit Euskal-erriatik kanpora, ez naiz Eus- kal-errikoa, bañan euskal-izkuntza ne-

tu. Gai ontaz, neure idaz-lan bat egi-ña dut, ta ez dago ukatzerik, Eus- kal-erriarekin zer ikusi aundia edu-ki ez dunik. Gogoratu bear degu Sancho El Mayor'en garaian (ur- teak 1.000) errege-erri bat izan za- la Errege bat zuten, ta baita diru berdiña ere. Bizkaia, Bureba, Rioja, Gazteiz, Gipuzkoa, Nafarroa, Labur- di, Zuberoa, Jaka, Sobrarbe ta Riba- gorza ziran errege onen mendean zauden erriak Emen «Rioja-alta'n» mintzatzen zan euskeraz, orlako biz- kaitar izkelgiarekin. Begiratu dezaio- gun, zenbat-ta-zenbat euskal abi- zen dauden emen Santo Domingo'n ta inguruetako errietan. Baita ere begiratu bat eman dezaiozun euskal

AiNHoa

Ondo jantzi nai al zera?
Zoaz «Ainhua» dendara
Janzki apañak
Ondo egiñak.

JANZKI EGIÑAK
S. Roke Kaleko 12'an.
DEBA'N

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOT AUNDIAK

Donosti'tik eguneroko:

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijon, Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali- cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria'ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

Tomás Eizmendi'ren Jatetxea

Zumai erritik metro gutxira, ibai ertzean par-irriz, etxe polit bat zure zai dago euskal kutsu zoragarria. Arrai, barazki, aragi eder; nai dan aukera janariz, jatetxe au bein probatzen [duna] laister azaltzen da berriz.

RESTAURANTE TOMAS EIZMENDI

Curva de «Chiqui-erdi»

Tel. 86 13 90 ZUMAYA

EDAN ZAZU, INSALUS!

Gorputza ondo eztagonean eztago barren girorik, sendagai ona eskutan dezu; etzazu galdu denborik! Bein artzen dunak ezta izaten berriz uzteko gogorik, mairako urik ezpaita sortu INSALUS BEZELAKORIK

Lizartza - Tolosa

Oteiza'k Arantzazu'ko lana bukatu du

UGALDE'TAR MARTIN

Ertilariak ez dauka Jaungoiko billa ibilli bearrik, nun nai agertzen zaio
Apostoluak sabel eta birikarik gabe gerutu dira, zeukaten guzia eman baizuten

Arantzazu'ra iritxi giñanean lañutan zegoan.

Izandu ditugu udazkeneko egun eguzkitsu ederrak, bañan Aloña mendiko goiz onetan otz zan, eta argillun; euririk ez, ala ere; orzar-gi bigun onetan etorri zitzaigun begietarañ eliz-nagusiko frontoia; ala baitirudi. Frontoi onen oñean, eragizko gizon batzuek ari ziran beste arrizko ta iru metroko gizon tantai batzuek goitik bera, ura ta jaboi, sardarekin garbitzen: apostoluak. Ez amabi, batzuek dioten bezela; alaxe zran aurrena, bañan Judas txibatoak salaketa egin zuanean Matias aukeratu zuten ordeko, ta gero San Pablo ta San Bernabe'ere apostolu bezela jotzen dira; ara gutxienez amalau; bañan emen ez dira amalau orregatik bakarrik, baita tokiak orrenbeste eskatzen zitalako ere, bestela gizenegiak aterako omen zitzaizkion Oteiza'ri!; ta, gañera, onek ez omen du garrantzirik. Nik ere ala uste. Ba arrizko amalau apostoluak otz arretan eta jaboi-ura burutik bera, bizkarretik bera, ta galdi-geldik zeuden, bizirik noski; gero, alako frontoi zabalgo aundi bat geratzen da goien, zeru moduan, eta gorago, zerutik gora bezela, arri biurutako ama ta seme bat: Semea, luze-luze, gorputz-etzanda; Ama, berriz, bere Semea zaitzen eta il-bildurak jota bezela zerura begira.

Ara zer agerpena!

Arantzazu'ko karilloiak abesten duan doñuaren esanak dion bezela:

Iturriak ba daki
Kañabera nun dan,
Andra Mari'k ere bai
gaxoa nun duan

Ta batek ba daki, ba, arri ori Markina'tik ekarritako karaitz arria dala; apostoluak, lau millana kiloko arriak dirala; bañan ala ere esan-naiez gañezka sentitzen dan beste zerbait agerian dute irudi oiek.

Erantsitako bizi-doi au emen, eliz aurrean eta gora begira-begira dagoan geldi-ezindako gizon auxa da; bizarra zuri ta luze, ta irurogei ta amar kilo ez dan gizon onek sartu dio, arnaska, orrenbeste tonelada arriri orain daukan bizia.

Erri kutsuko ertiaz jantzita daude gizon-apostolu baserritar oiek; begira akiezu arretaz, eta gorputz oietan ageri diran koskak mendi gañak dira, ta zuloak, berriz, erreka-bide sakonak; alaxe egin c'u Oteiza'k apostolu oiek, gure erriko mendiak ba lira bezela.

Eta izketan ari dira barra-barra; ta euskeraz, noski. Alaxe dio egilleak, alegia bakoitza bere indar berezi batekin, bere alako azentu batekin, jaio zala; bañan apostolu guziaz elkartu ziran bakoitzak bere berea duan itz-goiti edo azentua galdu egin duala; euskerazko estrukturan itz-atal edo silaben azentuarekin gertatzen dan bezela. Ta ausartzen dala bera, Oteiza, gizon-apostolu oiek Zubero'ko euskeltian izketan ari dirala esatea ere.

Nork egilleari berari ezer erantzun?

Alaxe da mundu zabal osoan ertilari goienetako izanez gañera, edo lenago!, gure erri-erriko seme argi ta langille ta, Jaungoikoari esker, ameslari dan Jorje Oteiza. Ba ditu gure erriak (Oteiza'k berak dion bezela) tximini beltzez ornitutako ainbeste seme-buru, ta baita nai baño geiago ere; bañan Oteiza au bezelako tximini-txuriz ornitutako jakinduri ta ames buruak, gutxi. Ta, jakinduriaz gañera, ametsak bai baitu gizonen, eta errien, buruan garrantzi aundiko zer egin asko.

Remijio Mendiburu ertilari bikañarekin batera iritxi giñan Oteiza'rena, ta ondarrabitar ospetsu au biotz-ikuta geratu zan lanari begira; ta ala esan zion:

—Arantzazu'ko lan onekin oraindaño egindakoz gora jo ta goi-mallako lan arrigari bat egitea loortu dek.

Jorje (ikustekoa zan) biotz-ikarrik jota geratu zan.

Alaxe, jaio-berriaren pox onekin izketan ari giñala asi ziran azkene-ko garbiketan zebiltzen gizonak apostoluen buru gañetik jeixten; egurrezko eskaillera ere kendu zuten, eta ura apostoluetarañ zema- kian tuboa ere bai. An utzi zituzten Ama-Semeak goien eta apostoluak beien, bere gixa, bakarrik, aurreneko aldiz; ikustekoa, sentitze-koa!, zan Oteiza'ren biotzondo nabarmena.

—Zer diozu? ausartu nintzan.

—Beste bat naiz— esan ziran Amari gora begira— orain arte izan ditudan buru-auste ta nekeak kolpetik uxatu ba lira bezela sentitzen naiz, eta barru-barruko pox gozo batek daukat aidean; lengo egunean goiko irudia jartzen bukatu ta andamioak kendu baño lenago musu bat eman nion Kristo'ri bere arrizko buruan, eta egi-egia diozute, orduan, une orretantxe, nere espain oietan sentitu nuan arriaren otza ta ezetasuna ta alako kresal gusto ura oraindik aon daukat, eta ez zait bizi naizen artean joango; orrekin il nai nuke; on aundia egin ziran!

—Or, goiko bi irudien eta beko apostoluen tartean utzi dezun utsune zabal ori betetzeko asmorik ez dezu, beraz.

—Ez—esan ziran Oteiza'k— ara: guretzat, euskotarrantzat, utsik dagoan zabalgoa ta utsik dagoan utso- ro!; oso bestela, utsik eta iñork bereganatu gabeko tokia ba da ere, bakoitzak bere gain eta bere pentsakerekin eta otoiitzekin betetzeko leku bat da, gizon-etxeao da, gizonak bete bear duan toki egongarrit da; ala, beko apostoluen arri-olatu onen eta goiko Ama-Seme miña, barea, etzana eta indartsuaren tartean bear dana da utsune au, ta ala, goiko Errukiozko Ama nik azaldu nai nuan bakartasun gorri-gorrian ageri da.

—Alaxe da...

—Ta, gañera, eliz-nagusi onek erri-koia bear du; nolana erriarena baita; or dago bere illa ere; eta emendik eliz-barrura sartzen danean eta aldare nagusia ikusten duanean, kanpoko frontoi antzeko paret zabalgo au oraindik buruan dauka, bere begietako memorian berri-berria dauka. Ori neri gertatua da: eliz barrura sartu, belaunikatu ta aldarera begira jarri orduko, kanpoan ikusi deten frontoi utsune au, gordeta barrura ekarri ba nu bezela, azaldu zait berriz buruan, eta, erdi-erdian ikusi det aurrean daukaten Arantzazu'ko Ama bere Seme-aurtxoarekin, eta ara nola kanpoko eriotzetik barrerango jaiotzara etorri naizen, eta eriotzaren kurpilletik Ama berriaren itxaropenera, pekatutik damura, illunpetik argira, eriotzetik berpizkundera; erori ta zutitu!; erori ta or dago berriz gure Ama, txikia, apala, poxgarria, urrutiko izar dirdiratsu bat bezela, beti guri entzuteko ger- tu.

—Ederra da.

—Neretzat—dio, bere begiak txin- partetan, Oteiza'k berriz— au izan da barrerango poz aundiz bete dirana: nik asmatu bezela mamitu detela nere uste osoa; nik ertilari bezela kontuan euki dituan faktore guziaz erabilli ondoren, sintesis au egitera iritxi naizela. Ez, noski, Paris'era edo Erroma'rako edo New York'era-ko asmatuko nuan lana; nere uestez gure erriko gizon, mendi, arnas, jo-kaera ta ixtoriari dagozkien erti-lana baizik.

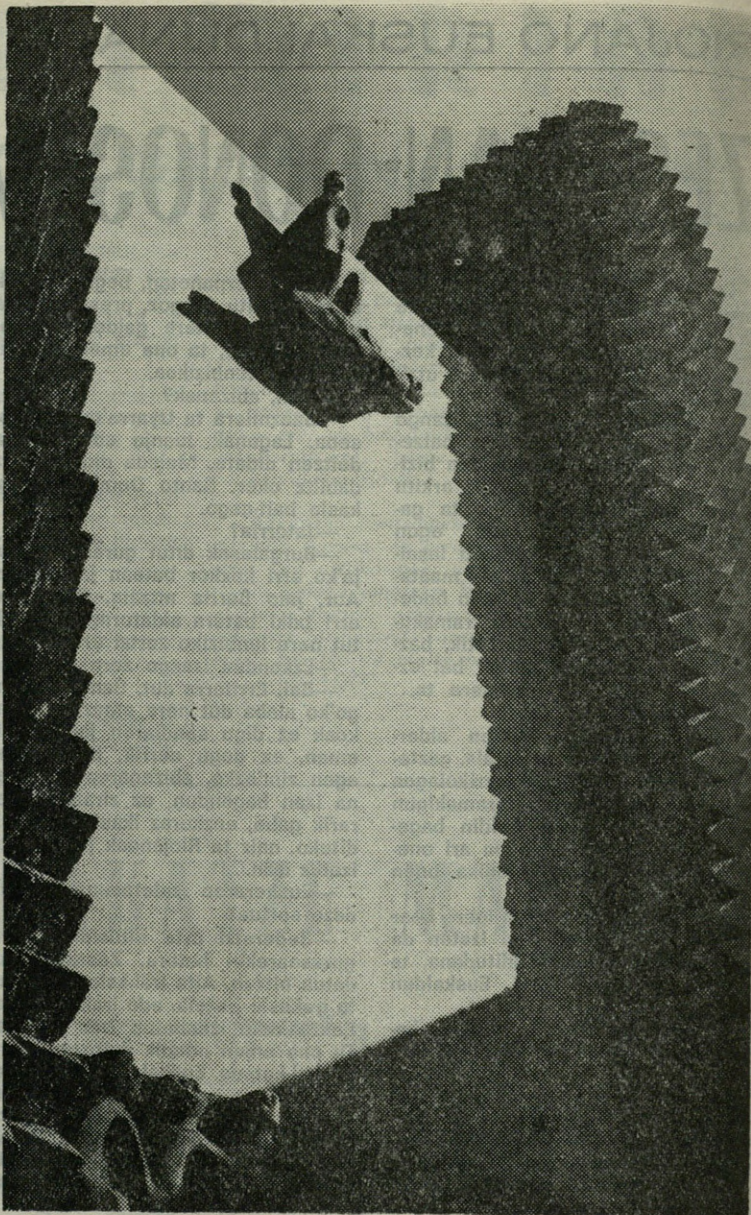
—Kosta zaizu— esan nion, nere malizi ta guzti.

—Bai; bi etenaldi ondoren eta amasei urte buru kukatutako lana artea, zuloa, erlijio tokia izan da beti; uts ori ez da ezereza; kontuz ge- izan da; ala ere, nere naigabeak kos- ta ba zaizkit ere, nik nai bezela ge- ratu da.

—El al dezu batere aldaketarik egin bear izandu?

—Ez, nik pentsa bezela, oso-oso- rik, bukatu det lan guzia.

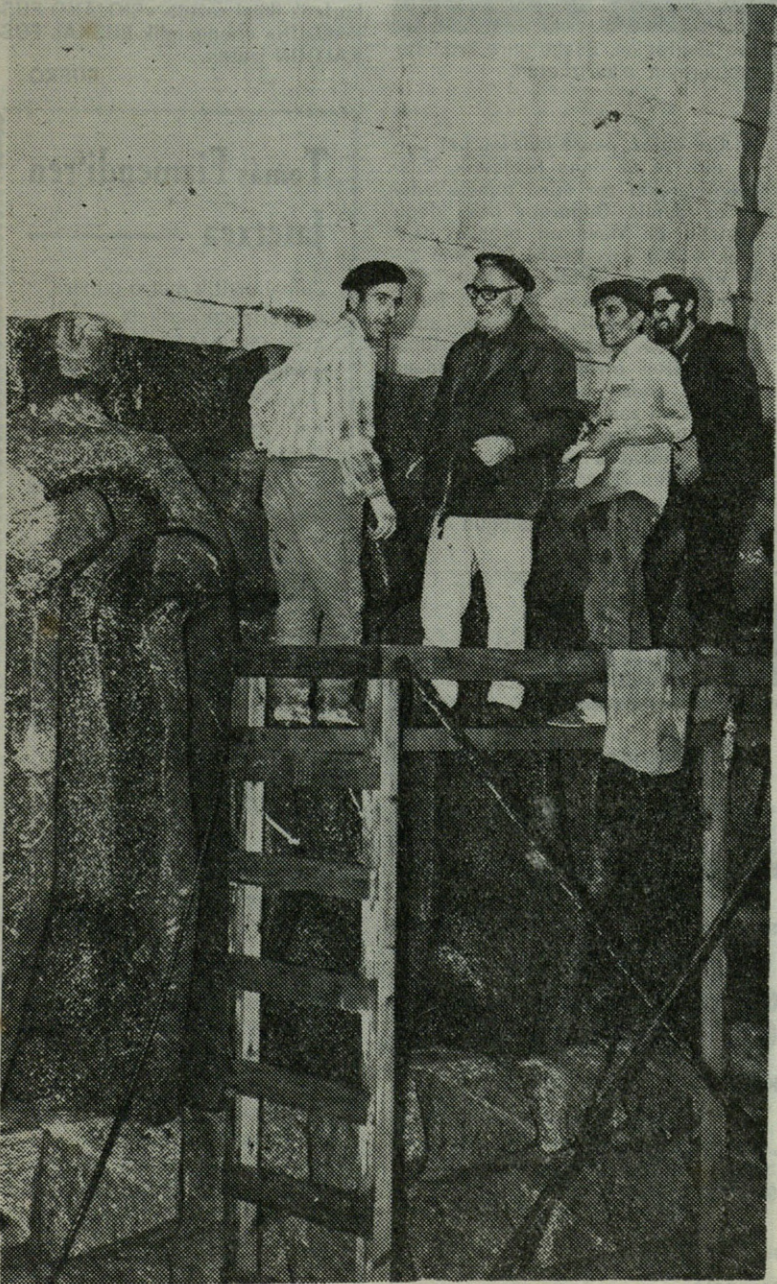
Arantzazu'ra joaten danak oriku- siko du Oteiza'ren lan ernegarria bere zal; bear ba da ez bere egi-

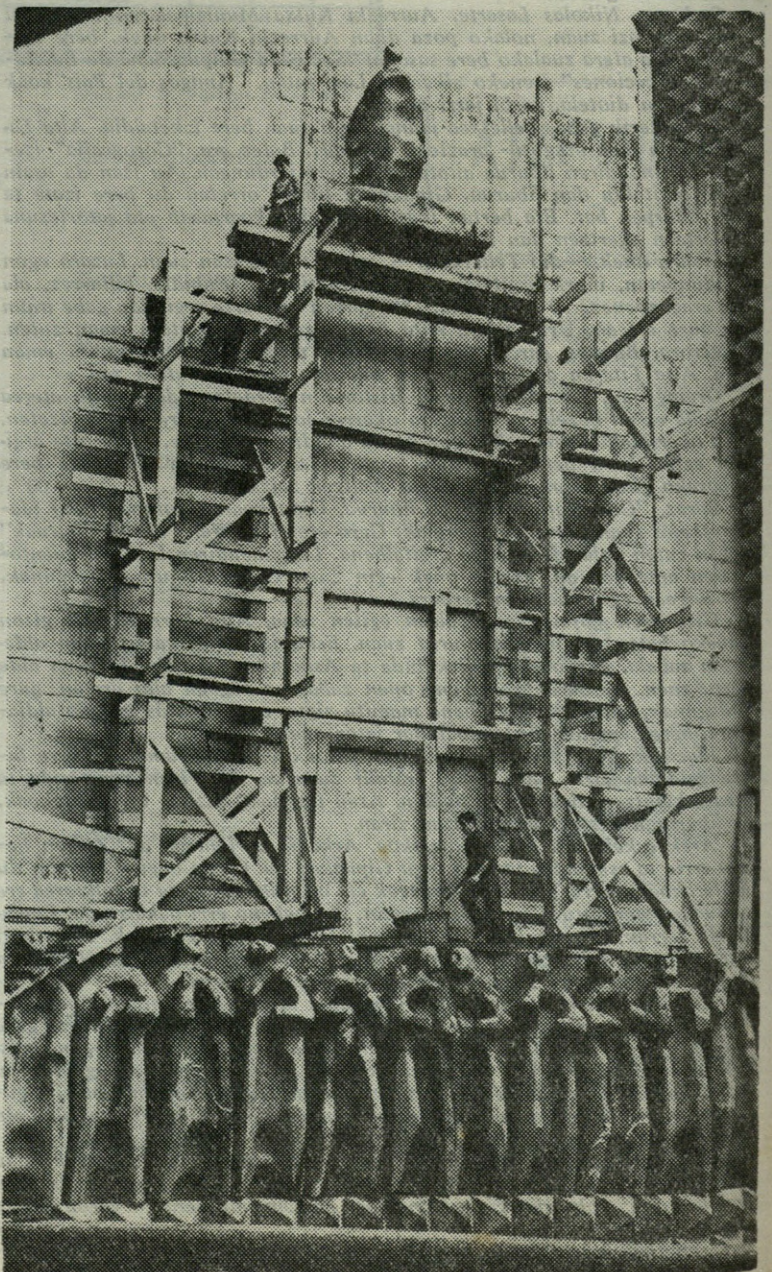
Ama-Semeak zeru-goien, apostoluak beien; erdian, guk betetzeko erlijiozko utsunea.

lleak euki dituan asmo ta bururatu dituan amets guziekin lorekatuta; orretarako beste Oteiza bat izan bearko luke-ta; beste mundu oneta-ko gauzetan gertatzen dan bezela, batek sartu ainbat atera lezake, geia- gorik gutxi; bañan ertilari jakintsu

ta sumakor ta sentikorrak iriki diz- kion bideak sentituko ditu nolabait; orrelako biziak, naiz eta errizkoak izan, gordetzen baitute beti fede onez eta maitasunez alderatzen zaiz- kientzat bere egilleak maitasunez eta fede onez eman dien arnasa.

Ezker-eskubi: bigarren, Oteiza; ta laugarren, arkitekto-ikasle dan Koldo Azpiazu, Oteiza'ren laguntzailea.

Goiko irudiaren lanak bukatzen ari zirala.